

*Organisatorische inbedding, de
Juridische structuur en de
toereikendheid van de maatregelen*

Prof. Mr. M. Olfers (VU Amsterdam)

VOORWOORD

In dit rapport staat Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag (SGG) in de sport in Nederland centraal. Het onderzoek richt zich op de door de Onderzoekscommissie, onder leiding van Klaas de Vries, (hierna: onderzoekscommissie) gestelde vragen. De opdracht van de onderzoekscommissie, zoals letterlijk overgenomen luidt:

- *“de organisatorische inbedding en de juridische structuur (met inbegrip van bevoegdheden en ruimte voor zelfstandig handelen) in kaart te brengen;*
- *zwakke plekken te benoemen alsmede verbeteringen voor te stellen. Hierbij kijkt de Onderzoekscommissie – gelet op de maatschappelijke problematiek van seksuele intimidatie en misbruik – naar mogelijkheden voor een bredere aanpak die niet specifiek alleen voor de sport is;*
- *hierbij is de commissie op zoek naar een verklaring voor de discrepantie tussen de prevalentie, het aantal meldingen en de opvolging daarvan.”*

Tijdens een van de gesprekken met de onderzoekscommissie, heeft de commissie aanvullend nog gevraagd naar onderwerpen als bestuursverantwoordelijkheid en aansprakelijkheid. Deze onderwerpen komen in de rapportage (hoofdstuk 3) aan bod.

Deze studie is uitgevoerd door Marjan Olfers. Het betreft een combinatie van deskresearch, waaronder de bestudering van relevante literatuur, rapportages en (beleids)documenten, de inbreng van deskundigen en voorbeelden uit de praktijk. Deze rapportage betreft een overzicht van de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek, waarbij onder meer aandacht is besteed aan: de structuur, de bevoegdheden van actoren, knelpunten en verbetervoorstellen - ook vanuit een breder maatschappelijk perspectief- en een verklaring, alsmede oplossingsrichting(en) voor het verschil tussen prevalentie, aantal meldingen en de opvolging van de meldingen.

Een speciaal woord van dank betreft de geïnterviewden die bereid waren om -onder volstrekte geheimhouding- zeer vertrouwelijke en soms ook zeer pijnlijke persoonlijke informatie- te verstrekken. Op deze plaats sta ik even stil bij de geïnterviewde slachtoffers, die allen tot vandaag de dag kampen met de gevolgen van SGG. Dank, voor jullie medewerking! Ik heb getracht jullie opmerkingen en aanbevelingen -voor zover voor dit onderzoek relevant- zo goed mogelijk te verwerken om aan jullie wens, het zoveel als mogelijk voorkomen van meer slachtoffers, in de toekomst een bescheiden bijdrage te kunnen leveren.

Marjan Olfers

Amsterdam, 25 november 2017

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	7
LIJST VAN AFKORTINGEN	10
1. SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG EN DE BIJZONDERHEID VAN SPORT	11
1.1 EEN SCHETS VAN DE BIJZONDERHEID VAN DE SPORT.....	11
1.2 SGG EN DE SPORT, RISICOFACTOREN	12
1.3 SGG EN DE SPORT, AARD/OMVANG BINNEN EIGEN SPORTORGANISATIE	14
1.4 VAN SGG NAAR EEN BREDER BEGRIIP: ONGEWENSTE OMGANGSVORMEN	14
1.5 KORTE SAMENVATTENDE ANALYSE	14
2. ORGANISATORISCHE INBEDDING EN JURIDISCHE STRUCTUUR	16
2.1 INLEIDING	16
2.2 WETGEVEND KADER	16
2.3 PRIVAATRECHTELIJK: DE GEORGANISEERDE SPORT.....	17
2.4 NOC*NSF	18
2.4.1 NOC*NSF: verplichtingen sportbonden, kwaliteitseisen en blauwdruk.....	18
2.4.2 Vertrouwens(Contact)Personen.....	19
2.4.3 VOG.....	21
2.4.4 Mogelijkheid tot onderzoek, het werken met een aanklager, (centraal) tuchtrechtelijk orgaan (ISR)	21
2.4.5 De beschikking over strafrechtelijke uitspraken en registratielijst tuchtrechtelijk veroordeelden NOC*NSF.....	23
2.4.6 Contracten en het statusreglement	27
2.5 BIJ NOC*NSF AANGESLOTEN SPORTBONDEN.....	29
2.5.1 Regelgevend kader en Gedragsregels.....	30
2.6 CLUBS LID VAN EEN BIJ NOC*NSF AANGESLOTEN SPORTBOND.....	30
2.7 PERSONEN, LID VAN EEN CLUB EN, OF SPORTBOND	31
2.8 OVERIGE MOGELIJK BETROKKEN PRIVATE ORGANISATIES	32
2.8.1 Sportorganisaties in de vorm van een andere rechtspersoon	32
2.8.2 Faciliteiten/beheer: sportaccommodaties	32
2.8.3 Overige mogelijk betrokken private organisaties, sponsors (selectie)	33
2.9 OVERIGE MOGELIJK BETROKKEN ORGANISATIES, SPONSORS (SELECTIE)	33
2.9.1 Rijksoverheid.....	33
2.9.2 Gemeenten	34
2.9.3 Betrokkenheid Opsporing en Vervolgingsinstanties	35
2.10 SAMENVATTEND, KNELPUNTEN, ORGANISATORISCH EN BINNEN HET REGELGEVEND KADER	37
3. BEVOEGDHEDEN ORGANEN, RUIMTE VOOR ZELFSTANDIG HANDELEN EN HET NEMEN VAN BESTUURSVERANTWOORDELIJKHEID BINNEN VERENIGINGSSTRUCTUUR.....	41
3.1 INLEIDING	41

3.2 BESTUUR	41
3.2.1 Bestuurlijk handelen	42
3.2.2 Bestuurlijke maatregelen.....	43
3.3 BESTUURSVERANTWOORDELIJKHEID EN AANSPRAKELIJKHEID	43
3.3.1 Een slachtoffer/lid stelt de vereniging en, of bestuurder(s) aansprakelijk	44
3.3.2 Betrokkene stelt vereniging en, of bestuurders aansprakelijk.....	45
3.3.3 Het (moeten kunnen) nemen van verantwoordelijkheid	46
3.4 ALGEMENE LEDENVERGADERING	46
3.5 RECHTSPREKENDE ORGANEN BINNEN DE VERENIGING.....	46
3.6 (ON) MOGELIJKHEID ZELFSTANDIG HANDELEN	48
3.6.1 Het opgeven van zelfstandigheid.....	48
3.6.2 Meldingen: op centraal of decentraal niveau?.....	48
4. VOORSTELLEN TOT VERBETERING: VAN MELDING TOT TUCHTZAAK/STRAFRECHT	51
4.1 INLEIDING	51
4.2 PREVALENTIE.....	51
4.3 MELDINGS- EN AANGIFTEBEREIDHEID ALGEMEEN	51
4.4 MELDINGS- EN AANGIFTEBEREIDHEID SPORT.....	52
4.5 NAAR EEN BETER MELDSYSTEEM	53
4.5.1 Drempel tot melden verlagen	53
4.5.2 (Door)meldplicht	54
4.6 (VERKENNEND) ONDERZOEK.....	56
4.7 VERRUIJEN MOGELIJKHEID TUCHTZAKEN OP BASIS VAN ANONIEME AANGIFTE/GETUIGE(N)	56
4.7 VERBETERING DOOR INTENSIEVERE SAMENWERKING, DELEN VAN INFORMATIE	57

SAMENVATTING

Inleiding

Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGG) is een thema dat de laatste tijd veel aandacht heeft gekregen, onder meer door een veelheid aan televisie- en radio-uitzendingen en publicaties, waarin verschillende slachtoffers hun –aangrijpende- verhaal deden. Deze media-aandacht was niet mogelijk geweest zonder de veelheid aan (ex)(top)sporters die hun persoonlijke verhaal deden. NOC*NSF heeft –mede- om die reden in 2017 de opdracht gegeven tot nader onderzoek, door een onderzoekscommissie onder leiding van Klaas de Vries (hierna: onderzoekscommissie).

De hoofdvraag van dit deelonderzoek betreft de vraag naar de organisatorische inbedding, de juridische structuur en eventuele mogelijkheden voor verbeteringen. Hierbij is –ook- gekeken naar andere sectoren waar SGG voorkomt. De studie naar deze vraag is uitgevoerd door mij, Marjan Olfers. Ik ben met de inhoud van de andere deelonderzoeken, die onder de onderzoekscommissie zijn uitgevoerd, niet bekend. Ik ben ook niet op de hoogte van de (concept)rapportage van de onderzoekscommissie noch de conclusies en aanbevelingen die wel gedeeld schijnen te zijn met VWS en NOC*NSF. Ik draag uitsluitend de verantwoordelijkheid voor dit deelonderzoek.

Informatiebronnen

De literatuurstudie had tot doel kennis te vergaren en de bestaande rapportages met elkaar te vergelijken. De onderzoeksbevindingen zijn gebaseerd op vooral openbaar beschikbare informatie op het gebied van SGG alsmede tal van rapporten van, onder meer, de Nationaal Rapporteur, Bureau Beke, het Mulier Instituut. Dit onderzoek neemt de bestaande rapporten als uitgangspunt.

Tijdens de literatuurstudie zijn onder meer de verschillende actoren die een rol spelen in kaart gebracht en de bevoegdheden van de actoren weergegeven. Zowel hard-law als soft-law instrumenten zijn betrokken in het onderzoek zoals de wet, statuten, reglementen, besluiten, gedragscodes¹, beleidsmaatregelen, jurisprudentie (bijvoorbeeld op het gebied van aansprakelijkheid), informele afspraken, richtlijnen enz.

Er zijn in totaal met 34 personen –vertrouwelijke- gesprekken gevoerd. Het gaat daarbij om zowel bestuurders uit de sport, politie/justitie, wetenschap, vertegenwoordigers van gemeenten, slachtoffers, vertrouwenspersonen, tuchtcommissieleden, rechters, functionarissen en deskundigen uit andere sectoren, enz. Daarnaast is gebruik gemaakt van informatie uit bijeenkomsten, zoals een bijeenkomst met vertrouwenspersonen, een bijeenkomst van tuchtcommissieleden en aanklagers en leden van onderzoekscommissies binnen de sport, alsmede informatie van deskundigen die aanwezig waren tijdens symposia en congressen. De input van de gesprekken en bijeenkomsten is gebruikt om de geanalyseerde zwakke plekken in het systeem nader te definiëren en te toetsen, af te bakenen en voorts na te gaan of sprake is van voldoende sturing, controle en handhaving, om te beoordelen of de instrumenten, uitsluitend vanuit een juridisch/beleidsmatig perspectief, ook effectief en efficiënt zijn.

Daarnaast zijn in totaal negen praktijk-casussen geanalyseerd. Dit betreft actuele zaken (niet langer dan drie jaar geleden), waarbij niet alleen sprake was van een melding, maar ook van vervolgstappen, zoals het opleggen van maatregelen, zoals het opleggen van een toegangsverbod, en, of het intrekken van een licentie, en, of nader onderzoek en, of een tuchtzaak/strafzaak.

Tot slot is om het verschil tussen prevalentie, aantal meldingen en de opvolging daarvan nader te kunnen duiden, aansluiting gezocht bij hetgeen in de wetenschappelijke literatuur op het gebied van SGG daarover is komen vast te staan. Aanvullend zijn vragen gesteld in een drietal monitoren, die NOC*NSF heeft uitgezet.ⁱⁱ De uitkomsten van deze monitoren zijn “slechts” gebruikt als indicatie en nadere duiding van de verschillen, met aandacht voor de sportspecificiteit.

Definitie en varianten van SGG

Er is geen sprake van een juridische definitie van SGG. Om SGG nader te duiden wordt in deze rapportage de definitie gebruikt die gangbaar is in de sport. In de sport wordt gesproken over seksuele intimidatie. De termen SGG en seksuele intimidatie worden in deze rapportage door elkaar gebruikt.

De volgende definitie van SGG of seksuele Intimidatie wordt gehanteerd: enige vorm van ongewenst verbaal, non- verbaal of fysiek gedrag met een Seksuele connotatie (duiding) dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd. Onder Seksuele Intimidatie, zoals vermeld in lid 1, zijn mede begrepen de in de artikelen 239 t/m 250 (Titel XIV: Misdrijven tegen de zeden) van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten.

Volgens de definitie van Seksuele Intimidatie zoals opgenomen in de “Toolkit beleid voeren tegen Seksuele Intimidatie en ander Grensoverschrijdend Gedrag voor sportverenigingen (hierna: Toolkit)”ⁱⁱⁱ en de Blauwdruk Seksuele Intimidatie (hierna: Blauwdruk)^{iv} omvat het begrip gedragingen die als ongewenst ervaren kunnen worden. Een ervaring van een persoon is echter moeilijk te objectiveren, zo geeft ook NOC*NSF in een toelichting bij de Blauwdruk aan. Het gaat in dit geval om een ervaring die valt buiten wat algemeen maatschappelijk wordt aanvaard als een normale omgangsnorm, inclusief verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag.

Onderzoek en casuïstiek tonen dat er een discrepantie bestaat tussen prevalentie, het aantal meldingen en de opvolging daarvan. Dit is niet anders in de sport in vergelijking tot andere sectoren. De verklaringen komen overeen met de algemene bevindingen in wetenschappelijk onderzoek als het gaat om SGG. Uit het onderzoek volgt dat het opwerpen van financiële belemmeringen, het doorberekenen van de zaakkosten (zaalhuur, kosten van de juridisch secretaris als het gaat om het Instituut Sportrechtspraak (hierna: ISR), drempelverhogend werkt. Dit is onwenselijk. Het anoniem melden, het anoniem een zaak aanbrengen evenals het

anoniem getuigen, dient nader te worden onderzocht, rekening houdend met de belangen van betrokkene.

De eindconclusie van het onderzoek betreft dat de sport zeer veel in het werk heeft gesteld om de organisatorische inbedding en de juridische structuur te verbeteren en te zorgen voor een zo uniform mogelijk regelwerk. De samenwerking tussen ketenpartners verloopt steeds beter. Het belangrijkste punt van verbetering betreft een scherpere focus op wie, waar verantwoordelijk voor is, als het gaat om SGG. Een goed handelingskader kan hiertoe uitkomst bieden. Daarbij dient aandacht te bestaan voor de bijzondere positie van de sportbond, als hoofdvereniging, met (in)directe binding naar de leden anderzijds als de vereniging waar het tuchtrecht is ondergebracht en als lid van NOC*NSF. Voorts dient in het handelingskader de positie van de club en de relatie met zowel bond als NOC*NSF nader te worden uitgewerkt. Zeker als het gaat om het –kunnen- nemen van bestuurlijke verantwoordelijkheid. Verder verdient het regelwerk aanscherping waaronder de registratielijst.

De zwakke plekken die het meest in het oog springen liggen op zaken die de sport niet alleen kan oplossen. SGG is immers een maatschappelijk fenomeen. De sport weet niet bij welke strafzaken leden zijn betrokken (geweest) en, of leden zich schuldig maken of hebben gemaakt aan SGG in andere sectoren, al kan de VOG hier enige uitkomst bieden. De informatiedeling tussen instanties, zoals de politie en de sport, is weliswaar de laatste jaren zienderogen verbeterd, maar geïnterviewden benadrukken telkens de noodzaak de samenwerking nog verder te intensiveren. Het gaat dan om het informeren van de bond, indien een aangesloten club betrokken is en het delen van niet-geanonimiseerde uitspraken. Bij een bredere benadering is het belangrijk om sectoren aan elkaar te knopen, meldingen centraal –goed- te registeren, te volgen en ook de meldingen aan elkaar te linken. Het is zaak om een harde knip te maken tussen vertrouwenspunt (vertrouwenspersonen), waar de vertrouwelijkheid is geborgd en een meldpunt, waarbij de aandacht uitgaat naar het opvolgen van de melding en het maken van een einde aan een mogelijk onveilige situatie. Ook zal aandacht dienen te bestaan voor het vergroten van de meldingsbereidheid bijvoorbeeld door anoniem melden, anoniem aangeven en anoniem getuigen mogelijk te maken, zonder de belangen van betrokkene te veronachtzamen. Door meldingen bij elkaar te brengen en door gedegen onderzoek naar anonieme meldingen, moet het mogelijk zijn om eerder in te grijpen en meer zaken af te doen. Dergelijke meldingen dienen door experts te worden onderzocht en te worden doorgeleid naar de daartoe bevoegde instanties.

LIJST VAN AFKORTINGEN

BVO	Betaald Voetbal Organisatie
BW	Burgerlijk Wetboek
CAS	Court of Arbitration Sports
CIE	Criminele Inlichtingeneenheden
CIV	Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme
EC	Europese Commissie
EU	Europese Unie
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
HvJ	Hof van Justitie van de Europese Unie
IE	Intellectueel Eigendom
IF	Internationale Federatie
IOC	Internationaal Olympisch Comité
ISR	Instituut Sportrechtspraak
KNLTB	Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond
KNVB	Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
KNZB	Koninklijke Nederlandse Zwembond
NABV	Nederlandse Airsoft Belangen Vereniging
NOC	Nationaal Olympisch Comité
NOC*NSF	De Vereniging Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie
OM	Openbaar Ministerie
RvC	Raad van Commissarissen
RvT	Raad van Toezicht
SGG	Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag
UEFA	Union of European Football Associations
VOG	Verklaring Omtrent het Gedrag
VOT	Verklaring Onderwerping Tuchtrect
VVCS	Vereniging van Contractspelers
VWEU	Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie
VWS	Volksgezondheid Welzijn en Sport
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WvSr	Wetboek van Strafrecht

1. SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG EN DE BIJZONDERHEID VAN SPORT

1.1 EEN SCHETS VAN DE BIJZONDERHEID VAN DE SPORT

Om een goed beeld te krijgen van de organisatorische inbedding en de verantwoordelijkheden van de betrokken organisaties bij de bestrijding van SGG, is het noodzakelijk om grip te krijgen op het begrip sport. Sport kent immers sporteigen kenmerken, die sport onderscheiden van alle andere maatschappelijke fenomenen in de samenleving.

Deze sporteigen kenmerken bestaan bijvoorbeeld uit het feit dat sport een ontwikkelingsvorm is van het spel, gestreefd wordt naar zoveel mogelijk gelijke krachtmeting onder zoveel mogelijk gelijke omstandigheden en uit het feit dat na het vergelijken van de resultaten een winnaar wordt aangewezen. Daarnaast streeft de sportorganisatie maatschappelijke doelen na. Dit wil zeggen dat wordt aangenomen dat sport een middel is om maatschappelijke waarden te realiseren, zoals educatie en gezondheid. De sport-intrinsieke kenmerken en de maatschappelijke waarden, krijgen uitdrukking in een –voornamelijk- verenigingsrechtelijke structuur. Deze structuur is privaatrechtelijk van karakter.

Terwijl de sport SGG vooral bestrijdt om de maatschappelijke waarden van sport te borgen, zijn andere kenmerken bij de bestrijding van SGG ook van belang. Het streven naar winst in termen van resultaat is eigen aan de sport en daarmee kenmerkt de sector zich door een op prestatie gerichte cultuur. De verenigingsrechtelijke inbedding zegt iets over de houding –namelijk op afstand - van de overheid ten opzichte van de sport.

Sport is een maatschappelijk verschijnsel dat in veel verschillende vormen voorkomt. Er bestaat geen eensluidende definitie van sport. Wanneer gesproken wordt over sport kan bovendien een onderscheid worden gemaakt tussen a) topsport en breedtesport en b) betaalde of beroepssport en niet-betaalde (amateur)sport, c) tussen georganiseerde sport en niet-georganiseerde sport en d) tussen teamsport en individuele sport. Wat de een als sport ervaart, wandelen, bridge, pokeren, kan een ander als niet-sport ervaren.^v

Ad a) De dynamiek in de breedtesport –ook wel recreatiesport- genoemd is anders, dan in bijvoorbeeld de topsport. Hoewel het streven naar prestaties eigen is aan de sport, wordt de breedtesport gezien als een vorm van vrije tijdsbesteding en verdwijnt bij topsport juist het vrijwillige karakter, omdat veel tijd besteed moet worden aan de sport. Op het moment dat sport ook zeer aantrekkelijk wordt voor de toeschouwer zeker als vorm van passieve recreatie (verkoop van tickets bij bezoek aan het stadion of als vorm van vermaak voor de televisie), ontstaat ad b) topsport als vorm van betaalde sport. Sportbeoefening krijgt dan het karakter van arbeid. Voorts kent iedere sportdiscipline en vorm van sportbeoefening een eigen dynamiek, een eigen cultuur en eigen specifieke kenmerken. Of een fysieke aanraking bijvoorbeeld functioneel is –dus horend bij de sport en noodzakelijk, geschikt en

evenredig voor de –uitoefening van de- sportactiviteit- is niet altijd eenvoudig te beoordelen. Kennis van de –specifieke tak van- sport is belangrijk om goed onderzoek naar de feiten en omstandigheden rond een melding te kunnen doen.

Ad c) Sport komt voor in georganiseerde en ongeorganiseerde vorm. Er zijn tal van zwemclubjes, wandelgroepen, klimvrienden, of andere individuen die geregeld alleen of in een groep samen sporten. Zo bestaan er ook sportieve vakanties, waarbij geen binding met een sportbond bestaat. Ongeorganiseerde sporters beoefenen weliswaar sport maar zijn geen lid van, of aangesloten bij een vereniging, of andere rechtspersoon en zijn direct noch indirect gebonden aan –de regels van de- sportbond.

Hoewel sprake is van een lichte groei in sportdeelname is dit volgens het CPB niet zichtbaar in de groei van sporten in verenigingsverband. 33% van de bevolking is lid van een sportvereniging (CPB, Rapportage sport 2014, h. 4). Er is een tendens merkbaar in de samenleving van individualisering en niet- of anders georganiseerd sporten (CPB, Rapportage sport 2014, h. 4). Dit is belangrijk omdat voor veel maatregelen tegen SGG een binding met een sportbond nodig is, denk aan de toepassing van het sporttuchtrecht. Maatregelen die de georganiseerde sport zelf neemt, raken dus lang niet iedere sporter of begeleider. De voor ontucht veroordeelde Benno L. had bijvoorbeeld geen (in)directe binding met de KNZB en kon niet tuchtrechtelijk worden veroordeeld.

Ad d) Sport wordt zowel in teamverband (voetbal, hockey) beoefend als individueel, (atletiek, turnen, kunstrijden), enz. Er bestaan ook mengvormen, denk aan wielrennen waar het team deelneemt, taken verdeelt, maar de individuele wielrenner op het podium staat.

1.2 SGG EN DE SPORT, RISICOFACTOREN

SGG komt in veel verschillende verschijningsvormen voor, van seksueel getinte opmerkingen, tot verkrachting, van een klap op de billen tot gluren in de kleedkamer. Ik verwijs voor een overzicht naar het Onderzoek van Bureau Beke (2017).

De sport is kwetsbaar voor seksueel grensoverschrijdend gedrag, onder meer, omdat:

- a) macht en afhankelijkheidsrelaties kunnen voorkomen (bijvoorbeeld coach-pupil);
- b) isolering en vervreemding van de sociale omgeving kunnen voorkomen, waarbij sprake is van het opgeven van en, of binnendringen in een privéleven;
- c) fysieke aanrakingen bij de sport kunnen horen; en
- d) het gaat om een sfeer van vrijwilligheid (en gezelligheid), recreatiesport als vorm van vrije tijdsbesteding en het werk met –veel- vrijwilligers.

Het gaat om presteren in de sport. Iemand die jou als sporter moet laten presteren, kan macht uitoefenen. Dit is extra gevaarlijk wanneer ook sprake is van isolatie. Een slachtoffer: *“Ik wil heel graag anderen behoeden voor wat ik heb mee moeten mee moeten maken. Je bent zo kwetsbaar als je aan topsport doet. Er mag geen sprake zijn van isolatie.”* Een macht en afhankelijkheidsrelatie gaat verder dan het feit dat een coach de speler gunsten kan verlenen en een sporter in een betere sportieve situatie kan brengen dan andere collega-sporters. Het kan –ook- gaan om verminderde zelfregie, het onvoldoende kunnen maken van eigen keuzes

en het onvoldoende kunnen beschikken over eigen kracht om zelf oplossingen te verzinnen voor problemen en een gebrek aan zelfredzaamheid. Regelmatig wordt in de topsport gewezen op “het kleine wereldje”, iedereen kent elkaar. Wanneer het gaat om een bekende trainer coach, dan is er geen ontlopen aan. Overal kom je elkaar weer tegen. Een goede trainer/coach is schaars en beschikt in de regel over een groot netwerk. Ook hierdoor kan de trainer/coach direct maar veelal ook indirect macht uitoefenen over een sporter.

Een slachtoffer legt uit: *“De trainer liet ons -een andere talentvolle jonge sporter- bij hem thuis slapen, dan konden we ons vol richten op de sport. Mijn ouders woonden vlakbij, het was niet nodig om bij hem te slapen, maar niemand stelde vragen.”* Ook kent met name de topsport trainingsstages of (inter)nationale toernooien waarbij sporters, trainers, begeleiders overnachten op locatie. Een slachtoffer: *“Hij had met mijn ouders gesproken en die vonden het goed dat hij [volwassen man] bij mij [kind] op de kamer sliep. Hij was een vriend van mijn ouders.”* Ook kan een cultuur ontstaan van grensoverschrijdend gedrag. Het elkaar in het kruis tasten “als grap”, of in een kring om een jonge speler gaan staan en hem of haar betasten. Soms, zo geven ook geïnterviewden aan, *“weet een jonge sporter niet meer wat normaal is.”*

Een andere risicofactor betreft het feit dat veel clubs op vrijwilligers drijven. Volgens het CPB zijn veel leden in de sport actief als vrijwilliger. In 2012 was 11% van de bevolking maandelijks of vaker actief als vrijwilliger in de sport (CPB, Hoofdstuk 7). In 2000 waren bij 82% van de sportclubs vrijwilligers actief. Het is niet altijd even eenvoudig om vrijwilligers te vinden in sportbesturen of in ondersteunende functies, waardoor een wat minder kritische houding kan bestaan richting vrijwilligers. Het aanspreken van vrijwilligers blijkt in de praktijk lastig, vaak is iedereen binnen de club allang blij dat iemand het wil doen. Het geheugen binnen het bestuur is meestal ook “kort”. Geregeld vinden bestuurswisselingen plaats, waardoor het lastig is coherent, eenduidig beleid te voeren. Wat er precies op het terrein van SGG in het verleden is gebeurd, is opgeslagen in het geheugen van personen, die mogelijk alweer bij de club vertrokken zijn, of geen formele functie meer vervullen binnen de club.

Hoewel de bovenstaande risicofactoren, in meer of mindere mate, ook voorkomen in andere sectoren, is kennis van de sport en de sportcultuur voor het nemen van effectieve beleidsmaatregelen onontbeerlijk. Bijvoorbeeld om goed te kunnen duiden en beoordelen wat “normaal” gedrag is binnen de sportomgeving en wat buiten het “normale” gedrag, valt. *“Wij deden grijp-spelletjes op de judomat en dan lagen we allemaal bovenop elkaar. Hij greep mij dan altijd in mijn kruis, ik dacht dat dat erbij hoorde.”* Sporters, zeker jonge talentvolle sporters, vragen zich niet meer af wat normaal is en wat niet, ook niet als zij er een vervelend gevoel van krijgen. Zij accepteren soms gedragingen die ‘in het normale leven’ volstrekt ongepast en onfatsoenlijk zijn, omdat de anderen deze gedragingen zich ook laten welgevalen en, of omdat de topsporter(s) waar ze zo tegenop kijken de gedragingen ook accepteert, of zij denken dat zij een betere sporter worden door stilzwijgend de gedragingen te ondergaan, of omdat zij bang zijn voor de mogelijke gevolgen zoals niet-selectie, e.d. Een sporter: *“het is*

dat je het nu zegt, maar ik heb er nooit bij nagedacht dat, dat gedrag wel overschrijdend is ja, en zo jong was ik ook niet meer toen ik het meemaakte.”

1.3 SGG EN DE SPORT, AARD/OMVANG BINNEN EIGEN SPORTORGANISATIE

Verschillende werknemers, bestuurders van sportbonden wijzen erop dat zij willen weten of er een probleem is, hoe groot dat probleem is in de betreffende tak van sport en welke (beleids)maatregelen zij (verder) kunnen/moeten treffen. Om erachter te komen wat er speelt binnen een bepaalde sport is het belangrijk om een onderzoek te doen naar SGG binnen de betreffende sport en, of de sportcultuur. Een onderzoek naar prevalentie voor de gehele sport, biedt te weinig inzicht alsmede handvatten voor gerichte maatregelen binnen het zeer diverse en weinig homogene sportlandschap. Om bestuurlijke verantwoordelijkheid te kunnen nemen, is inzicht in aard/omvang van grensoverschrijdend gedrag binnen de eigen organisatie, randvoorwaardelijk. Hoewel herhaaldelijk op het belang van een dergelijk onderzoek (per sportorganisatie, en of per bijzondere sportdiscipline, rekening houdend met de bijzonderheid van de top- en breedtesport-) is gewezen, is er voor gekozen, ook door de Onderzoekscommissie, om alleen op basis van cijfers van 2014 iets te zeggen over prevalentie binnen de gehele sport.

Op dit moment kan geen enkele sportbond –op binnenkort de KNWU na- aangeven hoe groot het probleem is en welke ongewenste gedragingen binnen de eigen sport voorkomen. De KNWU is immers de eerste sportbond, waar een dergelijk onderzoek plaatsvindt. Uit de voorlopige conclusies naar aanleiding van het eerste pilot-onderzoek blijkt dat de sport-specifieke kenmerken van de wielersport wel degelijk van invloed zijn op aard/omvang van grensoverschrijdende gedragingen. Deze uitkomst is van belang om binnen de wielersport gerichte maatregelen te kunnen treffen en hiervoor ook bestuursverantwoordelijkheid te kunnen nemen.

1.4 VAN SGG NAAR EEN BREDER BEGRIP: ONGEWENSTE ONGANGSVORMEN

Deskundigen, waaronder wetenschappers en praktijkdeskundigen op het gebied van zorg en herstellbemiddeling, op het gebied van SGG raden aan om niet uitsluitend de focus op SGG te leggen, maar juist breder te kijken naar ongewenste omgangsvormen, omdat het uiteindelijk vooral gaat om misbruik van macht. Een situatie of cultuur waarin ongewenste omgangsvormen voorkomen, zoals misbruik van macht, kan voortvloeien in een situatie of cultuur waar ook SGG voorkomt. De focus op uitsluitend SGG is te beperkt. Dit heeft ook gevolgen voor het instrumentarium. Een reglement ongewenst gedrag, valt dan te prefereren boven een reglement SGG, om allerlei vormen van ongewenst gedrag –denk aan pesten, discriminatie, e.d., te kunnen voorkomen en te sanctioneren.

1.5 KORTE SAMENVATTENDE ANALYSE

Het begrip sport valt niet eenduidig te definiëren. Sport komt in heel veel verschillende verschijningsvormen voor. Een goed begrip van sport, is noodzakelijk om een goed regelwerk

in te kunnen richten. Naast de verschillende verschijningsvormen kent iedere sport een eigen cultuur, met eigen omgangsvormen en een eigen dynamiek. Op dit moment weten sportbonden niet wat de aard/omvang is van SGG binnen de betreffende tak van sport. Het is verstandig verder te kijken dan SGG alleen en ook ander grensoverschrijdend gedrag mee te nemen.

2. ORGANISATORISCHE INBEDDING EN JURIDISCHE STRUCTUUR

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de organisatorische inbedding en de juridische structuur van de sport in kaart gebracht. Daarbij gaat de aandacht uit naar taken verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de ruimte van de betrokken actoren voor zelfstandig handelen, binnen het juridisch kader. De bevoegdheden van de verschillende actoren in het gehele proces worden in kaart gebracht.

Vanzelfsprekend gaat het binnen de private sfeer vooral om de verenigingsrechtelijke aspecten (boek 2 BW). De sportbonden zijn in de regel immers verenigingen evenals de meeste bij de bonden aangesloten clubs.

2.2 WETGEVEND KADER

De sportorganisatiestructuur is privaatrechtelijk en vooral verenigingsrechtelijk van aard. De overheid gaat uit van een zelfregulerend systeem en heeft diensgevolge weinig directe invloed op de sport. De Nederlandse wet kent bijvoorbeeld geen sportartikel. Wel kent het Europese recht een sportartikel. Artikel 165 VWEU stelt dat de Unie bijdraagt tot *de bevordering van de Europese inzet op sportgebied, rekening houdend met haar specifieke kenmerken, haar op vrijwilligerswerk berustende structuren en haar sociale en educatieve functie*. Verder stelt het artikel in lid 2 dat het optreden van de Unie erop is gericht: *de Europese dimensie van de sport te ontwikkelen, door de eerlijkheid en de openheid van sportcompetities en de samenwerking tussen de verantwoordelijke sportorganisaties te bevorderen, en door de fysieke en morele integriteit van sportlieden, met name jonge sporters, te beschermen*. De sport functioneert –vanzelfsprekend- binnen dit ‘normale’ wettelijke kader. De sportorganisaties dienen, overigens gelijk andere organisaties, verder bijvoorbeeld het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) te respecteren, artikel 3 IVRK, en het belang van het kind –altijd- centraal te stellen. Dit betekent toegepast op de sport, dat bij (beleids)maatregelen, altijd het belang van het kind centraal moet staan.

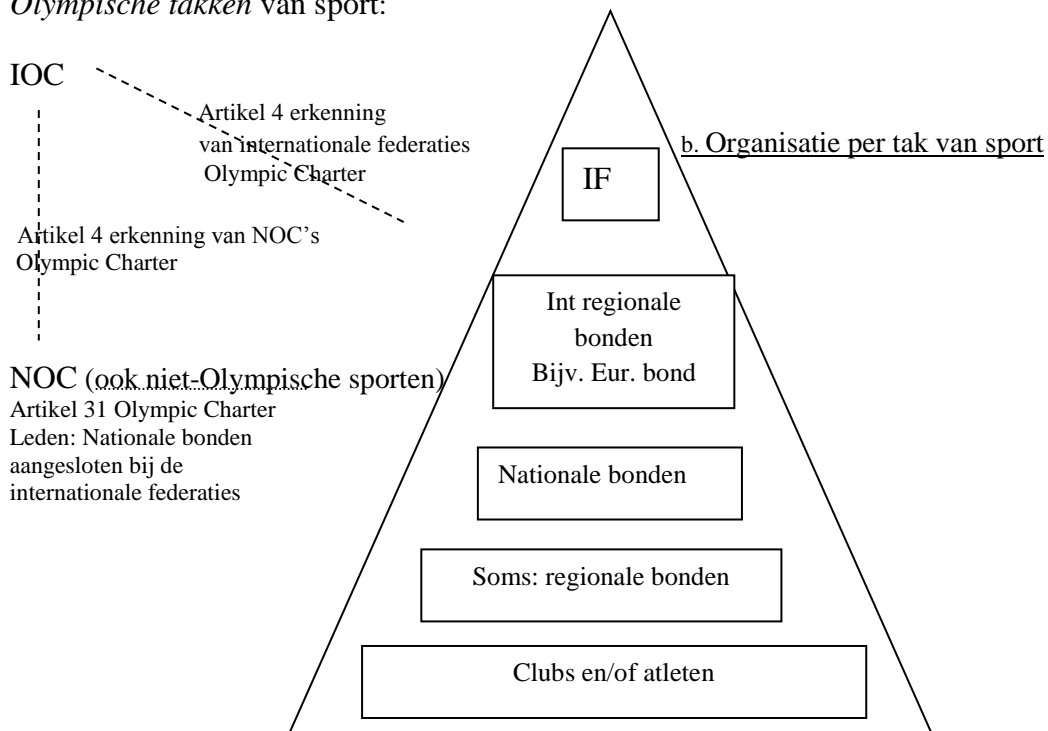
In de praktijk staat niet altijd het belang van het kind centraal. Zo is in het onderzoek een casus betrokken van een coach die zich schuldig maakte aan SGG. Het ging in deze casus om het verspreiden van pornografisch materiaal onder tieners/leden van de vereniging. De vereniging deed het incident af als *“baldadig gedrag, dat we wel van de coach kennen”*. Uiteindelijk is de coach nog steeds coach bij de vereniging en is het kind waarvan de ouders hebben geklaagd, vanwege alle commotie naar aanleiding van de klacht, vertrokken en inmiddels lid van een andere vereniging.

2.3 PRIVAATRECHTELIJK: DE GEORGANISEERDE SPORT

De rol van de sportwereld is bij de aanpak van seksuele intimidatie heel belangrijk. Niet alleen omdat de sport verantwoordelijkheid draagt voor de sociale veiligheid van de leden, of wanneer het mis gaat de sport imagoschade oploopt, maar ook omdat het ongewenst gedrag juist daar voorkomt en leden van de sportorganisatie kunnen bijdragen aan de signalering en sanctionering van grensoverschrijdend gedrag. Wel dient daarbij steeds rekening te worden met het feit dat niet iedere vorm van sportbeoefening, een vorm van georganiseerde sportbeoefening betreft. Niet-georganiseerde sportbeoefening valt niet onder het privaatrechtelijke –vooral verenigingsrechtelijke- kader.

Schematisch: de georganiseerde sportorganisatiestructuur

Internationale Organisatie van alle
Olympische takken van sport:

De bovenstaande zogenaamde gelede sportorganisatiestructuur, bestaat uit een samenstel aan private organisaties en de respectieve organen, die het gedrag van slachtoffers/betrokkenen - zouden willen- sturen. Voor Nederland zijn dan binnen deze opbouw achtereenvolgens van belang: NOC*NSF; Sportbonden; Clubs/verenigingen. Vervolgens staan daaronder de

personen, de atleten. De private entiteiten zijn allen binnen voornoemde structuur, verenigingen naar Nederlands recht.

Deze verenigingen kennen volgens de wet (boek 2 BW) minimaal een bestuur en een algemene ledenvergadering, eventueel kent een vereniging een tuchtrechtelijk orgaan, bestaande uit de tuchtcommissie en de commissie van beroep (of vergelijkbare commissies onder een andere naam). Sommige verenigingen kennen een Raad van Toezicht, zoals de KNSB.

2.4 NOC*NSF

Voor zover het gaat om Nederland, betreft de schematische schets een privaatrechtelijke verenigingsrechtelijke structuur met aan de top het nationale Olympische Comité als hoofdvereniging met de nationale bonden per tak van sport als leden. NOC*NSF is de koepelorganisatie voor de georganiseerde sport in Nederland. Het is een vereniging van verenigingen. Er bestaat één NOC*NSF en verder bestaat er een nationale sportorganisatie per land per tak van sport. Er is maar een KNVB, een KNZB, een KNLTB, een KNAU, enz. De sportstructuur is dus monopolistisch van aard. Dit brengt ook gezagsuitoefening naar beneden in de piramide met zich en een concentratie van macht in de top.

In Nederland waren in 2015, 74 sportbonden bij NOC*NSF aangesloten (Lidmaatschappen NOC*NSF over 2015). Nederland kent, overigens ook sportbonden die niet zijn aangesloten bij NOC*NSF, zoals de airsoftsportbond, NABV. Op dit moment kent NOC*NSF 77 aangesloten sportbonden.

Binnen de sportwereld, zijn de nodige activiteiten verricht om sporters en andere betrokkenen te wijzen op de belangrijkheid van een veilig sportklimaat. SGG heeft dus zeker de aandacht van NOC*NSF. NOC*NSF heeft meerdere bijeenkomsten over het onderwerp gehouden. Zo organiseerde NOC*NSF samen met politie en justitie in 2017 een werkconferentie over dit thema en werd de bijeenkomst afgesloten met het tekenen van een samenwerkingsovereenkomst. Op bondsniveau is de Nederlandse sport zich meer en meer bewust van de risico's. Vooral bonden die eerder zaken aan de hand hebben gehad, zijn zich bewust van de grote risico's voor de leden, het imago maar zeker ook van de mogelijk zeer ingrijpende gevolgen voor slachtoffers en hun omgeving. Op clubniveau geldt hetzelfde, clubs die al eerder iets aan de hand hebben gehad, zijn alerter op signalen en zullen ook eerder ertoe geneigd zijn maatregelen te treffen. Of alle genomen maatregelen ook effectief zijn en beklijven op clubniveau wordt onderzocht in een ander deelonderzoek. NOC*NSF heeft onder meer een toolkit seksuele intimidatie ontwikkeld.^{vi} Hoewel niet iedere club op de hoogte is van de toolkit, klinken er vooral positieve geluiden. Vooral clubs die te maken kregen met SGG geven aan geholpen te zijn door de toolkit.

2.4.1 NOC*NSF: VERPLICHTINGEN SPORTBONDEN, KWALITEITSEISEN EN BLAUWDRUK

In de preambule, artikel 3 van de statuten van NOC*NSF staat dat NOC*NSF de normen en waarden in de sport onderschrijft en draagt, mede op grond van de beginselen van tolerantie en fair play, bij aan de bestrijding van geweld, intimidatie in welke vorm dan ook. NOC*NSF streeft ernaar om zoveel mogelijk inwoners van Nederland naar eigen keuze en op verantwoorde wijze sport te kunnen beoefenen, dan wel daarbij betrokken te kunnen zijn, artikel 4 statuten. Zij behartigt de belangen van haar leden. NOC*NSF heeft alleen een directe lidmaatschapsrelatie met de nationale aangesloten sportbonden, zgn. “gewone leden”, artikel 13 statuten.

NOC*NSF kan, net als andere verenigingen, aan het lidmaatschap verplichtingen verbinden. Het voldoen aan de kwaliteitseisen is een statutaire verplichting voor de bij NOC*NSF aangesloten sportbonden, artikel 13 lid 2 statuten NOC*NSF. De kwaliteitseisen worden vastgesteld op de algemene ledenvergadering van NOC*NSF. De algemene ledenvergadering bestaat uit vertegenwoordigers van de nationale bonden. De inhoud van deze eisen wordt bepaald door de ledenvergadering van NOC*NSF. Indien het lid, de sportbond, hier niet aan voldoet, kan dit financiële gevolgen hebben voor het desbetreffende lid. NOC*NSF kan de financiering door de Nederlandse Loterij terugschroeven. De auditcommissie seksuele intimidatie gaat na of de bonden aan de eisen voldoen, en doet hiervan verslag.

Niet-aangesloten bonden vallen dus niet onder de minimale kwaliteitseisen van NOC*NSF. Sommige van die niet-aangesloten sportbonden kiezen ervoor om wel het regelgevend kader over te nemen. De NABV (airsoftsportbond), maar ook de duivensport, heeft hier bijvoorbeeld voor gekozen.

Sportbonden voelen zich geregeld overspoeld door allerlei eisen, ieder jaar komen er eisen bij of vinden veranderingen in het regelgevend kader plaats. Denk aan de implementatie van een aantal onderdelen van de code ‘Goed sportbestuur’ en nadere regels om seksuele intimidatie te bestrijden dan wel aansluiting bij het Instituut Sportrechtspraak (ISR) te realiseren. Sportbonden zijn inmiddels wel wat regelmoe, zeker wanneer zij weer op een ledenvergadering de statuten moeten behandelen en ook weer naar de notaris moeten om de statuten te passeren. Daarbij teken ik aan dat sportbonden via de ledenvergadering wel zelf zich aan de regels hebben onderworpen.

De minimale kwaliteitseisen, waar sportbonden aan moeten voldoen, zien overigens niet alleen op SGG, maar op tal van –andere- onderwerpen. Sportbonden moeten, volgens een van de eisen, voldoen aan de Blauwdruk seksuele intimidatie. De Blauwdruk schetst het regelgevend kader en is voor alle aangesloten sportbonden gelijkkluidend. Wanneer sportbonden aan de Blauwdruk voldoen door de regels in de Blauwdruk over te nemen in een eigen reglement seksuele intimidatie, of een reglement grensoverschrijdend gedrag, of een reglement ongewenste omgangsvormen (hoe dan ook genoemd), en dat doen de sportbonden, ontstaat een uniform regelgevend kader op het gebied van de bestrijding van SGG, dat binnen de gehele georganiseerde sport geldend is. De auditcommissie seksuele intimidatie checkt of sportbonden aan de Blauwdruk voldoen.

2.4.2 VERTROUWENS(CONTACT)PERSONEN

NOC*NSF kent verder zelf vertrouwenspersonen en adviseurs. NOC*NSF kent een Vertrouwenspunt sport. Hier kunnen leden van sportbonden, zoals sporters, vragen stellen of melding doen van SGG. Er zijn vertrouwenspersonen voor slachtoffers en voor betrokkenen. Het Vertrouwenspunt is geen orgaan van NOC*NSF maar een functionele eenheid onder NOC*NSF en wordt gefinancierd door het Actieplan naar een Veiliger Sportklimaat. Het Actieplan wordt uitgevoerd door NOC*NSF in samenwerking met de KNHB en de KNVB, de overige sportbonden, de VNG en MO-groep. Het Actieplan ziet niet alleen op SGG maar is breder, op hoofdlijnen gaat het om maatregelen op het gebied van excessen, lokaal veiligheidsbeleid, tuchtrecht, gedragsregels, spelregels en vrijwilligers. Het Actieplan loopt nog tot 2018. Het Mulier Instituut voert de voortgangsrapportage (hierna voortgangsrapportage) uit in opdracht van het Ministerie van VWS.^{vii} Belangrijk punt van aandacht blijft de ontwikkeling van kennis en dat het lastig is aldus Mulier (2016) *om op een complex domein als omgangsvormen en agressieregulatie verandering te bewerkstelligen*. Dat geldt dan dus ook voor SGG. Voor een meer uitvoerige verhandeling over het Vertrouwenspunt, verwijst ik naar het onderzoek door Bureau Beke (2017).

Voor dit onderzoek volstaat te melden dat het Vertrouwenspunt –mede- in het leven is geroepen om meldingen te doen over zaken die mogelijk in strijd zijn met de regels, waarden en normen in de sport. In een vertrouwelijk gesprek wordt met de persoon gesproken over de mogelijke stappen die de persoon kan nemen. De wens van de persoon zelf is leidend bij de te nemen vervolgstappen. Er bestaat een protocol voor de Vertrouwenspersonen.

Ook zijn VertrouwensContactPersonen in het leven geroepen, zodat duidelijk is, wie het aanspreekpunt is als het gaat om SGG. NOC*NSF leidt deze personen op. Bij alle aangesloten bonden zijn VertrouwensContactPersonen (hierna: VCP) ingesteld. Soms is dat een betrokken persoon, soms een persoon waarbij het ongewild op het bordje is gekomen, *“omdat het nu eenmaal voorgeschreven is door NOC*NSF”*. *“Niemand wilde het doen, en toen keek het bestuur naar mij”*, aldus een medewerker van een kleine sportbond. Clubs kennen ook VertrouwensContactPersonen, maar zeker niet alle clubs, ook bijvoorbeeld –nog- niet in het Betaald Voetbal. Uit gesprekken blijkt dat (ouders van) slachtoffers soms de functie van VCP ter discussie stellen. Zo werd de onafhankelijkheid en het vertrouwelijk karakter van een VCP betwist, omdat de functie van VCP bijvoorbeeld werd vervuld door de bestuurssecretaris en daarmee de persoon in kwestie op onvoldoende afstand zou staan ten opzichte van directie en bestuur en mogelijk informatie toch zou zijn, of worden, gedeeld.

De rol van VertrouwensPersoon moet voor iedereen, maar zeker de melder, helder zijn. Uit de gesprekken met Vertrouwenspersonen blijkt dat de meningen over de rol-invulling en taakvastheid verschillen. De een gaat verder met adviseren dan de ander. Ook bestaat onduidelijkheid over de vraag of en wanneer nu precies de vertrouwelijkheid kan worden doorbroken en onder welke voorwaarden. Dit punt verdient bijzondere aandacht. Het moet helder zijn dat vertrouwenspersoon luistert, informeert en zo nodig adviseert. Het Vertrouwenspunt functioneert dus niet als een meldpunt, in de betekenis dat een misstand wordt gemeld en direct ook gerichte actie volgt.

2.4.3 VOG

Volgens de Voortgangsrapportage van Mulier zijn 64.612 VOG's gevraagd, in 2015 waren dat er nog 25.281. Uit onderzoek blijkt dat echter dat het echter vaak gaat om first offenders. Er bestaat een mogelijkheid om begeleiders een eigen verklaring, als onderdeel van de vrijwilligersovereenkomst, arbeidsovereenkomst, licentieovereenkomst of lidmaatschapsovereenkomst te laten tekenen. De persoon bevestigt daarin dat hij/zij geen gedrag heeft vertoond dat strijdig is met hetgeen in de regels/gedragscode van de bond is opgenomen. Een eigen verklaring biedt weliswaar geen garantie dat de persoon in kwestie de waarheid vertelt, maar indien achteraf blijkt dat dit niet het geval was, kunnen eenvoudiger tuchtrechtelijke maatregelen of andere civiele maatregelen worden getroffen.

Een VOG ziet alleen op strafrechtelijke informatie. Het moet daarbij wel gaan om strafbare feiten die relevant zijn voor de functie, dus in de context van seksuele intimidatie. Belangrijke overwegingen is om voor de zeer kwetsbare groepen, zoals kinderen en gehandicapten, een VOG ook daadwerkelijk verplicht te stellen. Niet alleen NOC*NSF kan hierop aansturen maar ook de gemeente en sponsors in het private domein. Overlegt een persoon geen VOG dan zal dit een grondslag kunnen vormen voor het opzeggen van het lidmaatschap. Eventueel kan dit ook als opschortende/ontbindende voorwaarde worden opgenomen in een arbeidscontract, overeenkomst van opdracht of vrijwilligerscontract. Het contract komt niet tot stand indien geen VOG wordt overlegd.

Een van de discussiepunten betreft de meer zachte informatie binnen het private systeem. Verkend zou moeten worden of de Dienst Justis ook inzage moet krijgen in tuchtrechtelijke veroordelingen en deze mee zou moeten kunnen wegen bij het al dan niet verstrekken van een VOG. Verschillende geïnterviewde professionals uit –onder meer- de politiewereld zijn hier een voorstander van. Het kan voor de politie nuttig zijn om voor een beeld van de betrokkene en de inschatting van mogelijk gevaar, te weten of de betrokkene eerder tuchtrechtelijk is veroordeeld, en, of inzage te krijgen in het onderzoek dat naar betrokkene door een onderzoekscommissie is uitgevoerd. Voormalig Minister Dijkhof zelf stelt hiervan geen voorstander te zijn, omdat –samenvattend- het in de sport gaat om een zelfregulerend systeem waar de overheid geen rol speelt en sectoren een eigen afweging maken.^{viii}

2.4.4 MOGELIJKHEID TOT ONDERZOEK, HET WERKEN MET EEN AANKLAGER, (CENTRAAL) TUCHTRECHTELIJK ORGAAN (ISR)

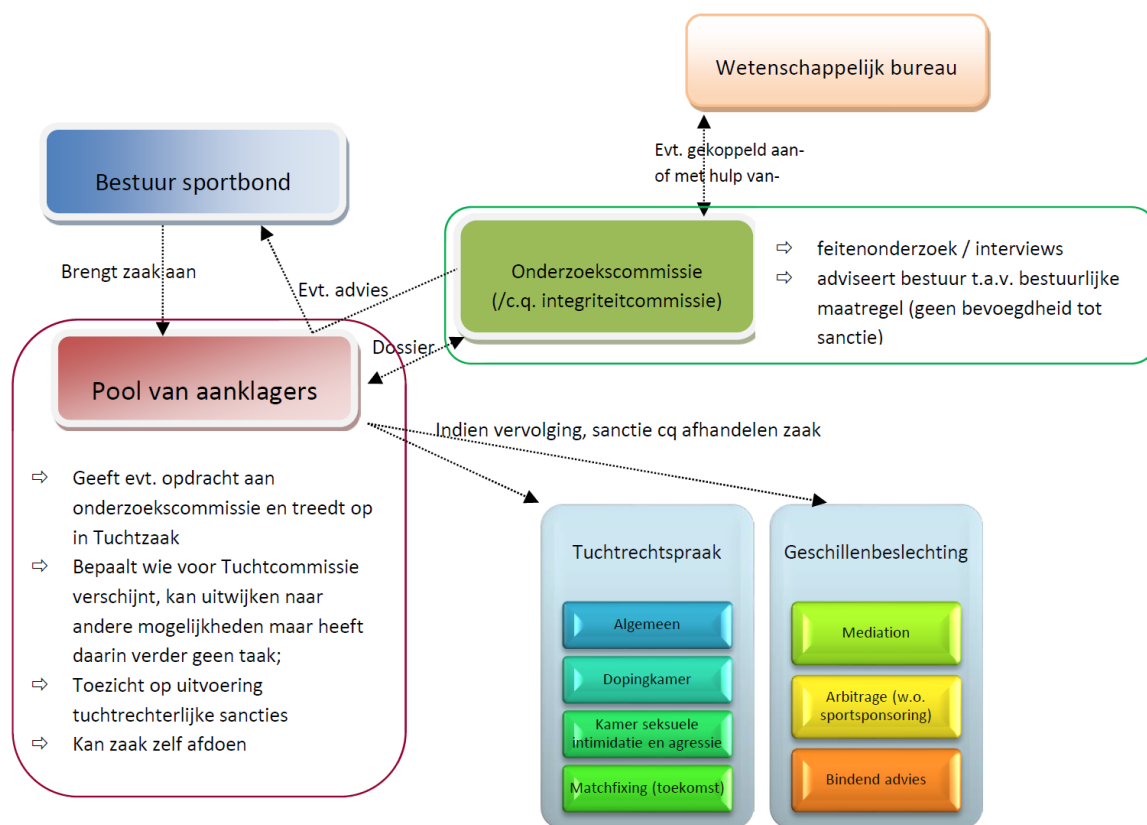
Daarnaast heeft VWS aan NOC*NSF gelden verstrekt die aangewend worden voor een onafhankelijke onderzoekscommissie. Sportbonden kunnen zich tot deze onderzoekscommissie wenden voor nader onderzoek naar aanleiding van een concrete melding. De onderzoekscommissie werkt dan onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de betreffende sportbond. Voor bij het ISR aangesloten sportbonden ligt dit anders. Het ISR werkt met aanklagers, die tevens door de voornoemde subsidie worden gefinancierd. De onderzoekscommissie werkt voor bij het ISR aangesloten sportbonden onder de verantwoordelijkheid van de aanklager en dus niet onder het bestuur van de bond. Het ISR is

een stichting. Het bestuur van het ISR benoemt tuchtrechters voor de verschillende Kamers. Een van de kamers betreft de Kamer seksuele intimidatie. De gedachte is dat een centraal tuchtrechtelijk orgaan zorg kan dragen voor een goede kwaliteit van de tuchtrechtspraak, zeker als het gaat om zeer specifieke zaken waar bonden in de meeste gevallen niet vaak mee te maken krijgen. Hiertoe sluit het ISR een overeenkomst met de sportbond en in de statuten van de sportbond is vervolgens nadrukkelijk bepaald dat de tuchtcommissie en de commissie van beroep van het Instituut Sportrechtspraak tuchtrecht spreken in naam van de bond. 57 sportbonden zijn reeds bij het ISR aangesloten.

Veel grote(re) bonden zijn niet bij het ISR aangesloten, waaronder de KNVB, de hockeybond, de golffederatie en de tennisbond. Wel is er de laatste tijd een tendens merkbaar, waarbij ook grote bonden interesse tonen aansluiting te vinden bij het ISR, voor SGG. Recent is de KNZB voor SGG aangesloten, de KNSB zit in een verkennende fase. Overwegingen voor aansluiting zijn veelal de behoefte aan meer expertise op het terrein van SGG en de behoefte om het tuchtrechtsprekende orgaan verder van de bond te plaatsen. Hiermee is niet gezegd dat de tuchtcommissieleden van sportbonden niet onafhankelijk zijn.

NOC*NSF heeft gelden beschikbaar gesteld via Veilig sportklimaat om ervoor zorg te kunnen dragen dat bonden konden aansluiten bij het ISR. De bonden ontvingen hiervoor een tegemoetkoming in de juridische kosten, om deze aansluiting mogelijk te maken.

Het ISR bestuur kan aanpassingen in het reglement doorvoeren. Deze wijzigingen zijn dan na publicatie direct van toepassing op de leden van de sportbond. Een algemene ledenvergadering van de sportbond is niet nodig. Dit heeft het voordeel van snelheid en efficiency. Het nadeel is dat het belangrijke orgaan van de sportbond, de algemene ledenvergadering niets meer te zeggen heeft over regels die op de leden van toepassing zijn en holt dus de bevoegdheden van de alv uit. Als nadeel van aansluiting geven niet-aangesloten bonden aan dat zij niet voornemens zijn een deel van de autonomie af te dragen, bijvoorbeeld omdat in de visie van de sportbond de alv reglementen dient vaststellen (en dus niet het bestuur van ISR) of de bond zelf wil gaan over de eigen governance en dit niet wil overlaten aan het bestuur van het ISR. Uiteindelijk gaat het om het borgen van voldoende kwaliteit en onafhankelijkheid van de tuchtcommissie. Dat is ook binnen de sportbond mogelijk.

2.4.5 DE BESCHIKKING OVER STRAFRECHTELIJKE UITSPRAKEN EN REGISTRATIELIJST TUCHTRECHTELIJK VEROORDEELEDEN NOC*NSF

De georganiseerde sport kent een registratielijst voor tuchtrechtelijk veroordeelden. Wanneer sprake is van een tuchtrechtelijke veroordeling kan betrokkene op de lijst worden geplaatst voor de duur van de sanctie, die de tuchtcommissie heeft opgelegd. Na afloop van de sanctie gaat de persoon in kwestie weer van de lijst af. Personen die strafrechtelijk zijn veroordeeld staan niet automatisch op de lijst. Strafzaken moeten eerst het tuchtrechtelijk traject door, voordat gesanctioneerde betrokkenen op de lijst geplaatst kunnen worden.

Verskillende problemen doen zich daarbij voor. De sportbond of vereniging hoeft niet op de hoogte te zijn van een strafrechtelijke veroordeling op het gebied van SGG van een lid. Als de bond of vereniging al op de hoogte is van een veroordeling, wil dit niet zeggen dat de sportbond of de vereniging ook het vonnis ter beschikking krijgt. Strafrechtzaken worden geanonimiseerd beschikbaar gesteld via rechtpraak.nl en het is dus voor de vereniging/club en sportbond onduidelijk om wie het gaat. De sportbond kan de uitspraak niet opvragen.

Ook de tuchtcommissie of het ISR kan niet aan de niet-geanonimiseerde uitspraak komen. Op dit moment is het alleen het slachtoffer dat recht heeft op de niet-geanonimiseerde uitspraak en deze ook kan opvragen. Uit de praktijk blijkt dat slachtoffers niet altijd genegen zijn om dit te doen. Zij geven aan dit te belastend te vinden, zij moeten immers weer met de zaak bezig zijn. Dit leidt tot grote frustratie bij sportbonden. Wel is het mogelijk dat de

slachtoffer een ander kan machtigt om de aanvraag te doen. Soms kan dat bijvoorbeeld een ouder van het slachtoffer zijn. In andere gevallen wordt de uitspraak opgevraagd door degene die het slachtoffer in rechte heeft vertegenwoordigd. Wanneer de sportbond niet de beschikking krijgt over de niet-geanonimiseerde uitspraken, kan de sportbond desondanks proberen om de zaak naar het tuchtrecht te brengen. Een getuige/belanghebbende dient dan te verklaren dat het om de betrokkene gaat en de tuchtcommissie moet hiervan overtuigd zijn.

De lijst heeft tot doel om ten behoeve van een (preventieve) bestrijding van bepaalde vormen van grensoverschrijdend gedrag, namelijk SGG, ten behoeve van de sociale veiligheid, betrokkenen te registreren. Aan de hand van de plaatsing, registratie kunnen organisaties bepalen of zij een betrokkene toelaten. Op de lijst staan niet veel personen, op het moment van schrijven betreft het drie personen. Dit doet “vreemd” aan, alsof het aantal personen die ongewenst zijn vanwege SGG, maar drie personen betreft. In het civiele recht is het aan de organisatie om een persoon al dan niet als lid toe te laten treden of te behouden als lid. Het gaat steeds om een weging van belangen, de veiligheid van de leden ten opzichte van het belang van de betrokkene. Bovendien in het civiele recht is, anders dan in het strafrecht, niets te zeggen over de mogelijkheid van recidive. Daar is het tuchtrechtelijk systeem niet op ingericht en de kennis en ervaring ontbreekt.

NOC*NSF stelt zich op het standpunt dat de uitspraak van de tuchtcommissie leidend is en de grondslag betreft voor de duur van registratie. Wanneer de tuchtcommissie iemand schorst voor twee jaar zal ook een plaatsing op de lijst ontuchtplegers voor de duur van twee jaar volgen. Het probleem hierbij is dat een schorsing voor een bepaalde duur, niet automatisch betekent dat een sportbond de persoon in kwestie ook weer terug wil zien binnen de sport. Zeker nu de sancties als betrekkelijk “laag” worden gezien (zie hieronder), wordt de registratielijst gezien als een weinig nuttig middel ter voorkoming van SGG. Effectiever is dan om bijvoorbeeld het lidmaatschap op te zeggen.

De registratielijst voor tuchtrechtelijk veroordeelden is niet gekoppeld aan andere registratielijsten op dit gebied. De lijst die scouting hanteert is dus niet gekoppeld aan de registratielijst in de sport. Terwijl het goed denkbaar is dat de sportorganisaties niet zitten te wachten op personen die op de scouting-registratielijst staan en vice versa. Op dit moment is het niet mogelijk, vanwege privacy-redenen lijsten te koppelen. Het verwerken van persoonsgegevens is aan strikte regels gebonden. Eventueel kan worden gekeken naar een ander type lijst. Bijvoorbeeld naar een waarschuwingslijst. Een voorbeeld van een dergelijke lijst treffen we aan in het hotelwezen.

2.4.5.1 Werking andere lijsten, andere sectoren? Hotelwezen

In het hotelwezen wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van een lijst, een zogenaamd Waarschuwingsregister Bureau Ongewenste Gasten (BOGR). Het gaat om een lijst met overlastveroorzakers. Overlastveroorzakers zijn bijvoorbeeld personen die zich schuldig hebben gemaakt aan bedreigingen tegen personeel, het toebrengen van schade aan hotelkamers, enz. De misdragingen vormen een bedreiging voor de veiligheid in de hotels. Aan plaatsingen op de lijst is geen tuchtrechtelijke veroordeling vooraf gegaan. Het moet

gaan om overlast van zodanige aard dat de bezoeker of gast de toegang is ontzegd. Het gaat om maatschappelijk onbetamelijk gedrag.

Het gaat in dezen om een waarschuwingsregister. Steeds wordt daaraan de eis gesteld dat registratie, proportioneel, geschikt is waarbij gekeken wordt naar de ernst van de misstand. Bovendien moet steeds duidelijk zijn wanneer en waarom de betrokkene op de lijst is geplaatst.

In vergelijking tot de lijst binnen het hotelwezen, valt op dat al snel van plaatsing sprake kan zijn. Er gaat in het hotelwezen geen oordeel van een onafhankelijk college aan vooraf. Steeds gaat het om een weging, met redenen omkleed, waarbij het belang van de betrokkene wordt gewogen tegen het belang van de leden. De gevolgen dienen in verhouding te staan tot de normovertreding en de overige omstandigheden van het geval.

Hieruit volgt dat de sport kan overwegen de lijst uit te breiden met zaken, waar weliswaar geen sprake is van een tuchtrechtelijke veroordeling, maar wel sprake is van andere maatregelen binnen het kader van SGG, zoals een toegangsverbod, het opzeggen van het lidmaatschap of het intrekken van een licentie, dan wel het niet willen overleggen van een VOG. Wel moet altijd sprake zijn van een noodzakelijkheid- geschiktheid en evenredigheidstoets.

2.4.5.2 Werking andere lijsten, andere sectoren? Scouting

Een van de systemen die voor dit onderzoek nader is beschouwd, betreft het systeem binnen scouting. Scouting Nederland kent een lijst met personen die niet gewenst zijn binnen de totale scoutingorganisatie. Scouting Nederland kent een verdeling in drie rubrieken op grond waarvan zij personen indelen. Naast SGG gaat het om een van bijvoorbeeld fraude of geweldsmisdrijven. Op dit moment staan ongeveer 80 personen op de lijst waarvan grofweg 60 personen op het gebied van SGG niet welkom zijn binnen scouting. Recent is een extra categorie toegevoegd. Dit betreft personen die weigeren een VOG te vragen. Scouting is van mening dat personen die niet bereid zijn een VOG aan te vragen, de strijd om een veilig klimaat binnen scouting in de wielen rijden. Na een maatregel opgelegd door de geschillencommissie, bijvoorbeeld opzeggen lidmaatschap^{ix} of royement, komt de persoon op de lijst. Het is als het ware een “alles of niets lijst”. Wel is aangegeven door de Geschillencommissie van scouting, dat er situaties zijn, waar een termijn aan moet zijn verbonden. Personen waartegen bestuurlijke maatregelen zijn getroffen, zoals tijdelijke toegangsverboden hangende de zaak, staan niet op de lijst.

Op de lijst staan ook personen waarvan bekend is dat zij strafrechtelijk zijn veroordeeld. Niet alleen gaat het om strafrechtelijke vergrijpen die plaats hebben gehad binnen scouting, maar ook zaken waarbij het gaat om SGG buiten scouting, zoals het bezit van kinderporno.

Binnen de sport gaat het nu om SGG dat in directe relatie staat tot sportbeoefening. Dit is bij scouting dus anders waar ook gedragingen die niet direct te herleiden zijn naar scouting worden meegewogen voor plaatsing op de lijst. Het bezit van kinderporno is bijvoorbeeld in de sport niet te sanctioneren via het tuchtrecht en dus komen deze personen ook niet op de

lijst. Dit is thans onderwerp van discussie. Ook plaatst scouting personen die strafrechtelijk zijn veroordeeld op de lijst. In de sport is dit thans niet automatisch het geval. Eerst moet de persoon in kwestie tuchtrechtelijk zijn gesanctioneerd.

De situatie bij scouting is niet een op een te kopiëren in de sport. Het gaat bij scouting om een veel homogener verband, waarop de koepelorganisatie meer eenvoudig grip kan uitoefenen. De lijst in de sport, werkt bijvoorbeeld voor de gehele georganiseerde sport, dus voor alle 77 aangesloten sportbonden, en al die sportbonden kennen eigen structuren en een eigen dynamiek. Daarnaast is het tuchtrechtelijk systeem anders ingericht. Er is dus voorzichtigheid geboden.

Op dit moment vindt een discussie plaats in de sport over de hoogte van de sancties die worden opgelegd door de tuchtcommissies. De sancties worden als relatief te laag gezien. Dit heeft onlosmakelijk gevolgen voor de duur van de registratie voor tuchtrechtelijk veroordeelden. Ook de duur van plaatsing wordt dus als te kort beschouwd. Een belangrijk criterium zou de kans op recidive moeten zijn. Het is echter lastig om de kans op recidive mee te wegen in het civiele recht. Daar weten tuchtcommissieleden te weinig van, terwijl het in het strafrecht gebruik is hier aandacht aan te schenken. Uit onderzoeken naar zedendelinquenten blijkt bijvoorbeeld dat de beste voorspeller van recidive de seksuele voorkeur van de betrokkene betreft. Als het gedrag (ten minste voorkomt) uit seksuele voorkeur, bijvoorbeeld seksuele handelingen die in overeenstemming zijn met hun –gewelddadige- fantasieën, dan leidt dit tot een verhoogd risico op nieuwe seksuele delicten (Hanson en Bussiere, 1998). Daarnaast is de psychopaat iemand die in herhaling vervalt. Hij weet in de regel zijn gedrag goed te maskeren. (Wells, 1998).

Belangrijk is dus dat bij zedendelicten binnen het strafrecht, rekening wordt gehouden met de kans op recidive. Vervolgens is het van groot belang dat de sport de beschikking krijgt over de strafzaken, voor plaatsing op de lijst. Het risico bestaat dat iemand waarvan in het strafrecht bekend is dat er een kans op recidive bestaat, toch weer in de sport terechtkomt. Wanneer een persoon in het strafrecht een gevangenisstraf heeft gekregen, die niet zonder meer zou moeten betekenen dat de betrokkene ook voor drie jaar op de lijst wordt geplaatst. De sportorganisatie dient op grond van het vonnis, een zelfstandige afweging te maken, met steeds het doel voor ogen: een sociaal veilige sportomgeving. Drie jaar gevangenisstraf vraagt om een langdurige plaatsing op de lijst.

Binnen het civiele recht is het de organisatie die zelf bepaalt of een lid welkom is en blijft binnen de eigen gelederen. Wanneer de tuchtrechter komt tot een schorsing voor de duur van twee jaar, is het maar de vraag of het bestuur de betrokkene nog binnen de eigen gelederen tolereert. Het bestuur heeft een eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid en in de praktijk merk ik dat het bestuur maatregelen treft, soms los van het oordeel van de tuchtcommissie. Denk aan het opzeggen van het lidmaatschap, het intrekken van een licentie, het sluiten van vaststellingsovereenkomsten of het opleggen van een toegangsverbod. Het tuchtrecht kan dus knellen met de bestuurlijke verantwoordelijkheid en het nemen van bestuurlijke maatregelen. Zeker als er onrust is of dreigt binnen de vereniging, zal het bestuur trachten de orde te herstellen door het treffen van aanvullende maatregelen. Zo werkt ook de

schietsportassociatie KNSA met strikte toegangscriteria, bijvoorbeeld om te voorkomen dat bepaalde –kwetsbare- personen de schietsport gaan beoefenen.

Ik pleit ervoor om het registratiesysteem te herzien, waardoor het meer eenvoudig wordt personen op de lijst te plaatsen. Bijvoorbeeld na opzeggen van het lidmaatschap vanwege een dringende reden, namelijk SGG. Een strafrechtelijke veroordeling voor bijvoorbeeld ontucht minderjarige binnen de sport, zou moeten leiden tot langdurige plaatsing op de registratielijst.

2.4.6 CONTRACTEN EN HET STATUSREGLEMENT

binding met topsporter

Individuele sporters, clubs/verenigingen hebben geen lidmaatschapsverhouding met NOC*NSF. NOC*NSF bindt de sporters die een A-status of High potential status willen verkrijgen wel aan een reglement en tevens bindt NOC*NSF topsporters die naar de Olympische Spelen gaan middels een overeenkomst.

Statusreglement Topsporters

De topsporter kan een status (denk aan A-status of High Potential Status) verkrijgen. In het statusreglement topsporters^x, dat wordt vastgesteld door de Algemene ledenvergadering, staan de procedures en criteria beschreven op basis waarvan een topsporter een status kan verkrijgen. In artikel 2 van dit reglement staat –onder meer- dat de Topsporter de Gedragsregels van de bond en de Gedragsregels voor de Topsporter in acht neemt.

*Contract tussen NOC*NSF en atleet ten behoeve van de Olympische Spelen*

Gedurende de Olympische Spelen –en enige tijd daarvoor en –mogelijk, afhankelijk van de sportieve prestaties- enige tijd na de Olympische Spelen, artikel 2 Overeenkomst- gelden bepaalde rechten en plichten ten aanzien van a) de topsporter, b) de begeleider en c) de bond. Deze rechten en verplichtingen worden in een overeenkomst –dus niet via lidmaatschap- overeengekomen. Voor de topsporter was voor de Spelen in Rio opgenomen dat de Topsporter zich op een zodanige wijze gedraagt als van een goed lid van TeamNL (Rio 2016) verwacht mag worden, zowel tijdens sportbeoefening als daarbuiten en dat de Topsporter daarbij onder meer maar niet uitsluitend het gestelde in de IOC Code of Ethics in acht neemt (artikel 6 lid 4). Een vergelijkbare bepaling is ook opgenomen ten aanzien van de begeleider (artikel 6 lid 5). Specifieke verwijzingen naar SGG staan niet in deze overeenkomst, noch in de IOC Code of Ethics.

*Contractuele tussen NOC*NSF en de begeleider ten behoeve van de Olympische Spelen*

Gedurende de Olympische Spelen –en enige tijd daarvoor en –mogelijk, afhankelijk van de sportieve prestaties- enige tijd na de Olympische Spelen, artikel 2 Overeenkomst- gelden

bepaalde rechten en plichten ten aanzien van de begeleider. Deze rechten en verplichtingen worden in een overeenkomst –dus niet via lidmaatschap- overeengekomen. Voor de begeleider was voor de Spelen in Rio opgenomen dat de begeleider zich op een zodanige wijze gedraagt als van een goed lid van TeamNL (Rio 2016) verwacht mag worden (artikel 6 lid 5). Specifieke verwijzingen naar SGG staan niet in deze overeenkomst, noch in de IOC Code of Ethics.

Verklaring Onderwerping Tuchtrect (VOT)

NOC*NSF heeft om de clubs en sportbonden tegemoet te komen een Verklaring Onderwerping Tuchtrect in het leven geroepen. Het bleek in de praktijk dat veel begeleiders geen lid waren van de sportbond, en daarmee dus niet automatisch onder het regelgevend kader vielen. Om dit te ondervangen kan een bond of club een VOT laten tekenen, waardoor de betreffende begeleider gebonden wordt aan de tuchtregels en het tuchtrect. Op deze wijze ontstaat een contractuele binding aan voornoemde regels. Wel is het zo, dat vanwege de contractuele binding, de reglementen worden aangemerkt als algemene voorwaarden. Het gaat dus niet om een verenigingsrechtelijke binding, via lidmaatschap. Het reglement seksuele intimidatie heeft dan dus een andere juridische status.

Gedragsregels

Gedragsregel voor Topsporters

In de Gedragsregels voor Topsporters^{xi}, staan top tien regels genoemd die horen bij het hebben van de status van topsporter. Deze Gedragsregels zijn volgens de website van NOC*NSF in samenwerking met de Atletencommissie, NL Sporter en sportbonden tot stand gekomen. Seksuele Intimidatie staat genoemd bij de Richtlijnen onder punt 5: *Maak signalen van dopingovertredingen, seksuele intimidatie of matchfixing bespreekbaar*. Bijvoorbeeld zo staat onder punt 5, *bij je (bonds)coach, teammanager, technisch directeur of het Vertrouwenspunt Sport. Kaart het aan wanneer je wordt gevraagd iets te doen wat tegen je gevoel of waarden en normen in gaat, of als je merkt dat een teamgenoot in zo 'n situatie zit*. De Voornoemde Gedragsregels voor de Topsporter zijn geen gedragsregels waaruit lijkt hoe sporters en andere personen dienen te worden bejegend, en welk gedrag onderling gewenst of ongewenst is. De vraag is of iedere Topsporter nu weet welke houding en welk gedrag nu precies van wie wordt verwacht.

Gedragscode voor de sporter

Naast voornoemde regels die zich richten op de topsporter, heeft NOC*NSF op haar website ook een gedragscode voor sporters staan.^{xii} De bindende kracht is onduidelijk, maar gelet op de inhoud van deze regels gaat het om 'normale normen van fatsoen', zoals het afblijven van anderen en het niet aanraken van een persoon tegen iemands wil. Verder is opgenomen dat sporters zich aan de regels moeten houden, zoals de reglementen en meldt overtredingen.

Gedragcode voor trainers/coaches en begeleiders

NOC*NSF heeft op de website een gedragscode staan voor trainers/coaches en begeleiders.^{xiii} De bindende kracht van deze regels is onduidelijk. De gedragscode kan gezien worden als een daad van soft-law waar begeleiders, trainers en coaches zich naar dienen te gedragen als ‘normale normen van fatsoen’. Niet alleen gaat het er om dat de genoemde personen de regels worden geacht te kennen, maar ook dat zij zich ervan bewust dienen te zijn, dat sprake is van machtsongelijkheid en (soms ook) afhankelijkheid en er wordt op gewezen dat zij deze positie niet mogen misbruiken. Verder wijst de code erop dat de genoemde personen het privéleven van de sporter dienen te respecteren.

Gedragsregels voor trainers/coaches en begeleiders

Daarnaast staan op de website van NOC*NSF ook gedragsregels specifiek gericht op seksuele intimidatie. Deze regels richten zich op het handelen van de begeleider.^{xiv} Volgens NOC*NSF worden deze regels door alle landelijke sportbonden onderschreven. “*De regels zijn gemaakt om de risico's op ongewenst gedrag in de relatie pupil en trainer te verkleinen en ze fungeren als toetssteen voor het gedrag van begeleiders en sporters in concrete situaties*”. De voornoemde regels zijn feitelijk terug te herleiden naar de Blauwdruk seksuele intimidatie en keren dan ook terug als reglementaire eisen via het reglement seksuele intimidatie dat de sportbonden hanteren en waarin de eisen uit de Blauwdruk staan opgenomen.

2.5 BIJ NOC*NSF AANGESLOTEN SPORTBONDEN

Sportbonden geven de doelen in de statuten weer. In de regel komt het er in het kort op neer dat deze verenigingen streven naar het bevorderen van de betreffende tak van sport.

Sportbonden kennen verschillende structuren. De meeste sportbonden kennen een bureauorganisatie met aan het hoofd een directeur. Daarboven staat het bestuur. Bij sommige sportbonden is de directeur ook bestuurder, zoals bij de KNSB. In sommige gevallen, denk aan de KNVB en de KNSB, kent de bond een apart toezichthoudend orgaan, een RvT.

NOC*NSF streeft naar aangesloten sportbonden die geen autonome geledingen kennen, (Code Goed Sportbestuur). Bedoeld wordt dat de sportbond geen afdelingen kent die rechtspersoonlijkheid bezitten. Dit betekent niet dat er geen sportbonden zonder autonome geledingen meer bestaan. De Schaatsbond is een voorbeeld van een bond die zelfstandige rechtspersonen –de Gewesten- als leden kent. Op het moment dat de sportbond autonome geledingen kent, is het lastiger om te komen tot eenheid van beleid, ook op het gebied van SGG.

Het kan zijn, wanneer de bond een vereniging van verenigingen betreft, dat de zgn. onderverenigingen –denk aan gewesten, of regio's- lid zijn en geen sprake is van zogenaamd directlidmaatschap waarbij de sporters/individuen direct lid zijn van de bond. Bij een aantal bonden zijn de clubs/verenigingen lid, zijn de sporters lid van de vereniging/club en niet-direct lid van de sportbond. Een voorbeeld is de KNZB (zwembond) en de NGF. Deze bonden kennen dus rechtspersonen/verenigingen als lid. Verreweg het grootste aantal sportbonden kent wel het

direct lidmaatschap van het individu, waaronder de sporter, met de bond. De sporter is dan direct lid en daarmee ook direct gebonden aan de regels van de sportbond.

- Kortom er zijn meerdere vormen van lidmaatschap mogelijk binnen de Nederlandse sportorganisatiestructuur:
 - De sporter is direct lid van de bond;
 - De sporter is lid van de club, die op haar beurt gebonden is via lidmaatschap aan de bond. De sporter is niet-direct lid van de bond;
 - De sporter is zowel lid van de club als van de bond. => Deze mogelijkheid komt thans veruit het meeste voor, zie bijvoorbeeld KNVB

De sportbond heeft grip op de leden. Dit betekent dat wanneer sprake is van lidmaatschap, een beroep kan doen op de rechten die het lid toekomen krachtens de statuten, reglementen of besluiten. Daarnaast staan de plichten. Een betrokkene die tevens lid is van de bond, is onderworpen aan de regels van de bond. Hij/zij moet voldoen aan de reglementen, waaronder het reglement seksuele intimidatie, of het reglement ongewenst gedrag. In dit reglement staan overigens ook gedragsregels op het gebied van SGG vermeld.

2.5.1 REGELGEVEND KADER EN GEDRAGSREGELS

Sportbonden moeten voldoen aan de Blauwdruk seksuele intimidatie. Sportbonden hebben de Blauwdruk geïmplementeerd in de eigen reglementen, of hebben besloten aan te sluiten bij het ISR waardoor het reglement seksuele intimidatie van het ISR direct van kracht is binnen de bond. Naast de Blauwdruk kennen sommige sportbonden eigen gedragsregels. Zo heeft de KNSB een Reglementen Gedragscode voor trainers, coaches en begeleiders opgesteld. Met andere woorden sommige bonden hebben getracht aanvullend –naast het verplicht voldoen aan de Blauwdruk- nadere regels te stellen. Andere bonden kiezen ervoor om Gedragsregels te overleggen, bijvoorbeeld op het moment dat een (bonds)coach een functie aanvaardt. Sportbonden dienen ook een VertrouwensContactPersoon te hebben. De VertrouwensContactPersoon is in de regel actiever wanneer ook meldingen zich hebben voorgedaan. Bij een aantal sportbonden is de functie weliswaar bekleed, maar wordt weinig of geen invulling aan de functie gegeven. Vaak omdat er nog geen meldingen zijn geweest en wordt verwacht, dat die er ook niet –snel- zullen komen.

2.6 CLUBS LID VAN EEN BIJ NOC*NSF AANGESLOTEN SPORTBOND

Een club is eveneens een vereniging met een bestuur en een algemene ledenvergadering en heeft in de regel de doelstelling een bepaalde tak van sport te doen beoefenen en het bevorderen van de desbetreffende tak van sport. Clubs zijn op hun beurt weer lid van de sportbond en aan de clubs worden verplichtingen opgelegd die weer uit de statuten blijken. Indien clubs lid zijn van de bond, wat veelal het geval zal zijn, gelden de reglementen, waaronder het reglement seksuele intimidatie ook voor de clubs. De clubs zijn ook gebonden aan de tuchtregels van de sportbond.

Sommige clubs kennen eigen gedragsregels, of huisregels, of een eigen aannamebeleid. Andere clubs zetten de gedragsregels seksuele intimidatie van NOC*NSF op de website. Wat betreft het aannamebeleid valt op dat er clubs zijn die nadrukkelijk op de website aangeven dat zij na een eerste kennismakingsgesprek actief de referenties zullen checken en dat zij voor alle begeleiders een VOG aan zullen vragen. Ook het ondertekenen van de gedragsregels, waardoor de gedragsregels de status van een overeenkomst krijgen, behoort bij sommige clubs tot de praktijk bij het aannemen van vrijwilligers. Daarnaast geven sommige clubs aan dat via een Verklaring Onderwerping Tuchtrect, de vrijwilliger zal worden gebonden aan de tuchtregels op het gebied van seksuele intimidatie. Dit is zonder meer verstandig voor die begeleiders die geen lid zijn van de club, noch van de bond.

2.7 PERSONEN, LID VAN EEN CLUB EN, OF SPORTBOND

Een persoon kan –niet limitatieve opsomming-:

- Zelf sportactiviteiten verrichten
- Begeleider zijn, zoals een trainer of coach
- Functionaris zijn, zoals een bestuurder of werknemer
- Toeschouwer zijn, bijvoorbeeld een ouder van een kind
- Of in andere hoedanigheid betrokken zijn, denk aan een journalist/fotograaf enz.

Een persoon kan zelf sportactiviteiten verrichten en zal dan veelal lid zijn van een sportvereniging en/of sportbond, of een (aansluitings)overeenkomst hebben gesloten met bijvoorbeeld een stichting die sportactiviteiten aanbiedt. De persoon kan ook als functionaris, zoals een bestuurder of werknemer, betrokken zijn. Veelal zijn bestuurders, indien sprake is van een vereniging, ook lid. Werknemers of dienstverrichters beschikken over een arbeidsovereenkomst respectievelijk een overeenkomst van opdracht. Daarnaast kan het gaan om een slachtoffer/begeleider zoals een trainer, coach, fysiotherapeut, enz. die als zodanig betrokken zijn bij de sportactiviteit. In die hoedanigheid dienen zij soms over een licentie te beschikken, zoals een trainerslicentie, soms beschikken zij over een arbeidsovereenkomst, of een overeenkomst van opdracht in andere gevallen zijn het vrijwilligers. Daarnaast kan een persoon ook als ouder en, of als toeschouwer betrokken zijn. Dan valt deze persoon in juridische zin buiten de gelede opbouw (tenzij een club bijvoorbeeld de ouders lid heeft gemaakt). Vanzelfsprekend kunnen personen ook nog verder van de sportactiviteit of het lid afstaan, bijvoorbeeld als journalist of fotograaf.

Binnen het georganiseerd verband kan dus sprake zijn van:

- Lidmaatschap en onderwerping statuten, reglementen en besluiten
- Arbeidsrelatie
- Overeenkomst van opdracht
- Vrijwilligersovereenkomst
- Geen binding noch via lidmaatschap, noch via een overeenkomst

Op het gebied van doping is het gebruikelijk om in arbeidscontracten en overeenkomsten van opdracht een bepaling specifiek over doping op te nemen. Bij overtreding van de dopingregels kan, op basis van de betreffende bepaling, ook ontslag volgen. Er zijn wel overeenkomsten bekend met een verwijzing naar gedragsregels of codes. In dat geval wordt expliciet naar de geldende regels met betrekking tot SGG verwezen en wordt bijvoorbeeld een gedragscode toegevoegd. Ik beveel aan om bij iedere overeenkomst de gelegenheid te nemen te verwijzen naar de geldende reglementen en gedragsregels.

2.8 OVERIGE MOGELIJK BETROKKEN PRIVATE ORGANISATIES

2.8.1 SPORTORGANISATIES IN DE VORM VAN EEN ANDERE RECHTSPERSOON

Hiervoor ging het om lidmaatschapsconstructies binnen een gelede opbouw. Daarmee houdt het sportlandschap niet op. Veel evenementen-organisatoren kennen de vorm van een stichting. Denk aan de stichting die de Nijmeegse vierdaagse organiseert, of de stichting van Le Champion, enz. Organen: juridisch kent de stichting minimaal een bestuur. Er is een tendens merkbaar waarbij verenigingen een stichting oprichten om bepaalde activiteiten in onder te brengen, bijvoorbeeld de organisatie van evenementen, of ten behoeve van product-innovatie. Enerzijds wordt dit gedaan om aansprakelijkheden te vermijden betreffende risicovolle activiteiten en anderzijds om eventuele “kroonjuwelen” apart te zetten, zoals IE-rechten. Een stichting kent geen leden. Om personen te binden aan reglementen, waaronder een reglement seksuele intimidatie, is een contractuele binding nodig. Belangrijk is dan wel dat het reglement geen verenigingsrechtelijke werking heeft, maar werkt als algemene voorwaarden bij het contract. Een stichting kent volgens de wet minimaal een bestuur. Er is geen algemene ledenvergadering.

Dit is ook het geval bij sportorganisaties in de vorm van een NV of BV, zoals commerciële fitness-scholen en BVO's, AJAX NV, Vitesse, enz. Juridisch kent een BV minimaal een aandeelhoudersvergadering en een bestuur, NV's kennen ook een RvC. Alleen voetbalclub Ajax is een NV. Ook evenementen-organisatoren kennen de vorm van een BV of een stichting.

2.8.2 FACILITEITEN/BEHEER: SPORTACCOMMODATIES

Soms bieden sportorganisaties zelf sportactiviteiten aan en bezitten tegelijkertijd ook de sportaccommodatie. In andere gevallen wordt de sportaccommodatie bijvoorbeeld gehuurd. Denk aan een hotel dat water verhuurt aan een derde partij voor bijvoorbeeld zwemlessen, een café waar een biljartvereniging wedstrijden zijn wedstrijden organiseert of een sportschool waar op bepaalde uren een sportvereniging, zoals een judoschool of dansschool, de zaal gebruikt, maar ook aan ijsbanen, sporthallen, enz. De sport-accommodaties kennen soms huisregels. Bij toegang tot de accommodatie gelden deze. Soms bevatten de huisregels ook een verbod op ongewenst gedrag. Naast huisregels sluiten zij contracten met gebruikers/huurders, en kunnen in dergelijke overeenkomsten bepalingen opnemen over (on)gewenst gedrag.

Er zijn zaken bekend waarbij de sportaccommodatie in nauwe samenwerking met de sportbond over is gegaan tot maatregelen, zogenaamd toegangsverbod tot de locatie, van een derde-betrokkene –niet lid-.

2.8.3 OVERIGE MOGELIJK BETROKKEN PRIVATE ORGANISATIES, SPONSORS (SELECTIE)

Veel sportbonden maar ook veel clubs hebben sponsors. Tussen de sportbond en de sponsor bestaat een contractuele relatie en zij ontvangen sponsorgelden. In sponsorovereenkomsten kan een sponsor het gedrag reguleren van de sportorganisatie, bijvoorbeeld door te eisen dat zij gedragsregels opstellen, of dat t verplicht is een VOG te vragen voor die personen die in een machtsrelatie staan tot de sporters en, of e.d. Op dit moment komen de eerste vragen binnen van grotere sponsoren om in de sponsorcontracten voorwaarden te stellen. Dit doen sponsoren op dit moment bijvoorbeeld al op het gebied van doping. Sponsors kunnen bijvoorbeeld eisen dat de regels op orde zijn en een VOG wordt gevraagd aan bepaalde personen.

2.9 OVERIGE MOGELIJK BETROKKEN ORGANISATIES, SPONSORS (SELECTIE)

In deze paragraaf wordt de organisatorische inbedding en de juridische structuur van de in het publieke domein betrokken organisaties in kaart gebracht. Daarbij gaat de aandacht uit naar taken verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de ruimte van de betrokken actoren voor zelfstandig handelen, binnen het juridisch kader. De bevoegdheden van de verschillende actoren in het gehele proces worden in kaart gebracht en, indien mogelijk, schematisch weergegeven. Het publieke domein betreft bijvoorbeeld, politie en justitie maar ook de gemeente. Het private en het publieke domein hangen nauw samen als het gaat om te komen tot een beoordeling van het gehele proces van signaal/klacht/melding tot strafzaak/tuchtzaak inclusief uiteindelijk eventuele (civielrechtelijke) mogelijkheden tot schadevergoeding. Het onderzoek door Bureau Beke (2017) en de Vrije Universiteit gaat in op de rol van de politie in de aanpak van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport in samenwerking met relevante partners. Dit onderzoek wordt hier niet nog eens overgedaan. Verwezen wordt naar de conclusies uit dit rapport.

2.9.1 RIJKSOVERHEID

De rijksoverheid financiert de sport, bijvoorbeeld op basis van projectfinanciering. Zo heeft het Rijk gelden ter beschikking gesteld voor het programma: Veiliger sportklimaat. VWS heeft bijvoorbeeld een tweejaarlijkse subsidie gegeven om een onderzoekscommissie en een pool van aanklagers in het leven te roepen. Ook stelt het Rijk –in sommige gevallen- gelden beschikbaar voor grote sportevenementen, denk aan het EK atletiek.

Het Rijk richt zich vooral op NOC*NSF als het gaat om integriteitsbeleid. Maar sport is een maatschappelijk fenomeen en vindt niet uitsluitend binnen georganiseerd verband plaats, zie hoofdstuk 1. Alle instrumenten die zijn ontwikkeld voor het georganiseerd verband zijn niet –

zonder meer- toegankelijk voor alle sporters binnen ongeorganiseerd verband, zoals het uniforme regelwerk. Bovendien is SGG geen specifiek sportprobleem, maar een maatschappelijk probleem dat binnen de kaders van de sport een specifieke dimensie krijgt. De Minister van VWS heeft de neiging veel richting de sport zelf te duwen, als het gaat om integriteitsschendingen, denk bijvoorbeeld ook aan matchfixing, maar de sport kan dergelijke grote maatschappelijke misstanden niet alleen oplossen.

2.9.2 GEMEENTEN

Gemeenten zijn bij de sport betrokken bijvoorbeeld als subsidieverstrekker, vergunningverlener maar veelal ook als verhurende partij bijvoorbeeld ten aanzien van gemeentelijke sportaccommodaties. Het is mogelijk om ook integriteitseisen te stellen als subsidievoorwaarde, bijvoorbeeld het bezit van een VOG en het hebben van een vertrouwenspersoon.

Bij een acuut onveilige situatie komt ook de gemeente in beeld. Immers er kan een gevaar ontstaan voor de openbare orde en de veiligheid, artikel 172 lid 2 Gemeentewet. Bij ernstige vrees voor de openbare orde kan de burgemeester bevelen geven die hij nodig acht om de openbare orde te handhaven. Een aantal gemeenten (een grote, twee middelgrote gemeenten en een kleine gemeente) is gevraagd naar beleid specifiek op het terrein van SGG, maar de eerlijkheid gebied te zeggen dat beleid op dit terrein in de kinderschoenen staat. Zo geven een drietal wethouders en een burgemeester toe.

Gemeenten kunnen ook een belangrijke rol vervullen, bijvoorbeeld op het terrein van – het faciliteren- van voorlichting. Politie/justitie en de sport kunnen veel nadrukkelijker uitdragen wat de verschillende taken/verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn, wat mogelijk is, wat best-practice is en wie welke rol inneemt en hoe te handelen. Door de organisatie van bijeenkomsten is het vrij eenvoudig mogelijk om alle betrokken partijen met elkaar kennis te laten maken. Zo ontstaat al, zonder dat sprake is van een incident, contact tussen het vaste contactpersoon op het gebied van sport bij de politie en de clubs die actief zijn in de gemeente. Ervaring leert dat elkaar kennen, al een enorm winstpunt is.

Daarnaast kunnen gemeenten bijvoorbeeld via cofinanciering buurtsportcoaches inzetten. De gemeente kan door aan de inzet van combinatiefuncties eisen te koppelen, ook een positieve stimulans geven aan het beleid ten aanzien van SGG. Gemeenten kunnen vooral het goede voorbeeld geven, bijvoorbeeld door een VOG te eisen en eisen te stellen ten aanzien van het beleid van de vereniging op het gebied van SGG, denk aan de eis een vertrouwenspersoon aan te stellen.

Soms is de gemeente eigenaar van accommodaties en/of velden. De overheid kan bijvoorbeeld als verhurende partij in beeld zijn. In Nederland kennen we veel sportbedrijven die –deels- in handen zijn van de overheid. Zo zijn de gemeente Amersfoort en gemeente Haarlem aandeelhouders van Sro NV. Deze NV beheert verschillende sportaccommodaties van zwembad tot sporthal, draagt zorg voor verschillende sportactiviteiten, maar verhuurt ook accommodatie aan derden. Ook aan de verhuur van sportaccommodaties kan de gemeente eisen verbinden. Dit kan bijvoorbeeld via een huurovereenkomst, of via huisregels als eigenaar van de accommodatie.

Verder bestaat het maatschappelijk onrustteam van de politie. Er wordt in dit opzicht nauw samengewerkt met de veiligheidsfunctionaris binnen de gemeente.

2.9.3 BETROKKENHEID OPSPORING EN VERVOLGINGSINSTANTIES

A) Opsporing/vervolging

- a. Politie
- b. Openbaar ministerie

Belangrijke kerntaken van de politie die in beeld komen bij dit onderwerp betreffen,

- het zorgen voor veiligheid,
- het opsporen van strafbare feiten en
- het bewaken van de openbare orde.

Het OM geeft leiding aan de opsporing en de vervolging van strafbare feiten.

De kerntaak van het Openbaar Ministerie betreft het bevorderen van de strafrechtelijk handhaving van de rechtsorde. Het gaat dan om bijvoorbeeld de voorkoming, opsporing beëindiging, vervolging en berechting van strafbare feiten en de tenuitvoerlegging van uitspraken van de rechter.

De politieorganisatie kent tien eenheden met binnen iedere eenheid een team zeden en een landelijke eenheid. De politieorganisatie heeft samen met het OM een handelingskader ontwikkeld. In grote lijnen gaat het erom dat bij een vermoeden van ongewenst seksueel gedrag, contact wordt gezocht met de politie voor advies. De politie weet bijvoorbeeld of bepaald gedrag strafbaar is, in het kader van WvSr. De politie kan, anders dan een sportorganisatie, eenvoudig systemen inzien om te bekijken of de betrokkene bijvoorbeeld eerder in beeld is geweest bij de politie. Met inachtneming van de privacy en andere wetgeving, zal de politie informatie delen met de sportorganisatie. Bijvoorbeeld om herhaling te voorkomen. Naast de opsporing is de politie ook van grote waarde voor het voorkomen van maatschappelijke onrust en kent, zoals hiervoor beschreven, maatschappelijke onrustteams. Binnen deze teams wordt ook nauw samengewerkt met de gemeente en het OM. De politie hanteert daarbij een landelijk protocol.

Stappen die van belang zijn volgend uit de aanwijzing Zeden en Politie-instructie Zeden:

- melding
- veiligstellen van sporen
- informatief gesprek
- bedenktijd
- aangifte
- opsporingsonderzoek
- ambtshalve opsporen

De OvJ is de leider van het onderzoek.

De aanpak van de politie en het OM is gericht op waarheidsvinding. Daarbij wegen zij de belangen van het slachtoffer, de maatschappij en de belangen van de verdachte. Belangrijk is dat secundaire victimisatie wordt voorkomen en dat de dader niet in herhaling vervalt of het slachtoffer opnieuw slachtoffer wordt. Uit het onderzoek van Bureau Beke (2017) blijkt onder meer dat het informatief gesprek een nuttig instrument kan zijn, maar nog relatief onbekend is in de sportwereld. Sowieso wordt in dit onderzoek gepleit voor meer transparantie ten aanzien van gehele keten. Vergroting van de kennis over wat de politie kan betekenen is noodzakelijk. Voor de rol van de politie en het Openbaar Ministerie alsmede de verbeterpunten, wordt verwezen naar dit onderzoek.

2.10 SAMENVATTEND, KNELPUNTEN, ORGANISATORISCH EN BINNEN HET REGELGEVEND KADER

1. Voor sportbonden is het belangrijk wat de aard en omvang is van ongewenst gedrag binnen de eigen gelederen. Immers, zij dragen bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de eigen leden. Zoals aangegeven is het sportlandschap weinig homogeen, kent iedere tak van sport een eigen dynamiek. Om bestuursverantwoordelijkheid te kunnen nemen en de juiste beleidsmaatregelen te treffen, is het aan te bevelen om meer op-maat-onderzoek aan naar de cultuur, cq. omgangsvormen in de betreffende tak van sport. Zeker als het gaat om kwetsbare sporten. Eventueel kan dan ook gemonitord worden.
2. Focus breder op ongewenste omgangsvormen, dus niet uitsluitend op SGG. Het gaat uiteindelijk om overtredingen van normen van fatsoen, waaronder misbruik van macht, in welke hoedanigheid dan ook. Dergelijk gedrag kan uitmonden in SGG. Wanneer grensoverschrijdend gedrag (niet SGG) in de kiem kan worden gesmoord, zal dit uiteindelijk bijdragen aan een betere sportcultuur en het risico op SGG verkleinen.
3. Een uitdaging blijft wel om belangrijke aanpassingen van de regels goed onder de aandacht te brengen van de sportbonden. Zo is door het ISR de verjaringstermijn van 12 jaar uit het reglement seksuele intimidatie gehaald maar staat deze termijn nog wel in een aantal reglementen van de niet bij het ISR aangesloten sportbonden.
4. Het reglement seksuele intimidatie behoeft steeds aanpassing, en , of nadere uitleg. Denk aan het feit dat een begeleider niet te diep in het privéleven van een sporter mag binnendringen. Veel relaties zijn in het verleden ontstaan tussen een volwassen coach en een volwassen sporter. Dit is niet per se ongewenst. Wel is het gewenst dat hier vooraf afspraken over worden gemaakt en de nodige transparantie wordt betracht. Dus dat de relatie geen heimelijk karakter krijgt. Dit dient verder uitgewerkt te worden. Eventueel kan hierbij aangesloten worden bij wat gebruik is in andere sectoren waar machts- en afhankelijkheidsrelaties voor kunnen komen.
5. Het reglement seksuele intimidatie ziet vooral op seksuele intimidatie in relatie tot afhankelijkheidsrelaties. Uit onderzoek blijkt dat seksuele intimidatie vooral –ook- voorkomt tussen sporters onderling. Het regelwerk dient beter geschikt te worden gemaakt om ongewenst gedrag tussen leden onderling aan te kunnen pakken.
6. Op dit moment woedt een discussie over de hoogte van de sancties in het tuchtrecht. Veel zaken binnen het ISR zijn afgedaan met een berisping. Ook een zaak waarbij de strafrechter tot een aanzienlijk zwaardere sanctie is gekomen. Dit baart zorgen. Het tuchtrecht is van wezenlijk andere aard dan het strafrecht en het kan niet zo zijn dat de veiligheid van de sportgemeenschap in gevaar komt. Dit klemt temeer nu de duur van de sanctie bepalend is voor de duur van plaatsing op de registratielijst voor tuchtrechtelijk veroordeelden. Een zelfde discussie heeft overigens in het verleden plaats gevonden over de hoogte van sancties naar aanleiding van geweldsincidenten in de sport. Destijds is een taskforce in het leven geroepen om nadrukkelijk –ook- naar de sancties te kijken. Uiteindelijk heeft dit op dit terrein geleid tot aanwijzingen voor

de strafmaat. Een dergelijk proces kan ook in gang worden gezet op het gebied van SGG. Belangrijk is dat het sanctiemechanisme binnen de sector zelf op voldoende steun kan rekenen van de betrokken sportbonden, maar ook een appel doet op de rechtvaardigheidsgedachte.

7. Naast het regelwerk plaatsen geïnterviewden vraagtekens bij de effectiviteit van de registratielijst voor tuchtrechtelijk veroordeelden in de sport. Het is zaak de registratielijst aan onderzoek te onderwerpen en te bekijken of tot een effectiever systeem gekomen kan worden, bijvoorbeeld door de lijst niet slechts te berken tot tuchtrechtelijke sancties maar uit te breiden met bijvoorbeeld bestuurlijke maatregelen.

Aanbevelingen

- Zorg voor aard en omvang-onderzoek binnen een tak van sport (zeker wat betreft de meer kwetsbare sporten).
- Instelling taskforce die zich over het totaal aan regelgeving gaat buigen, inclusief registratielijst, regelgevend kader, hoogte sancties, enz. Waarbij ook gekeken wordt naar de verschillende overtredingen. Is het bijvoorbeeld wenselijk om iemand tuchtrechtelijk te sanctioneren indien hij/zij niet bereid is een VOG te overleggen?
- Regelmatige evaluatie en aanpassing van het reglement seksuele intimidatie. Bij deze evaluatie dient de tuchtrechtspraak eveneens te worden geëvalueerd. Er dient een strak proces te worden ingeregeld om aanpassingen eenvoudig onder de aandacht te brengen van de bonden en door te kunnen voeren.
- Richt een algemene helpdesk in voor vragen met een juridisch karakter. Kan het mag het, welke juridische opties zijn er? Deze vragen komen nu bij de secretaris van het ISR. Er is een duidelijke behoefte aan juridische hulp, maar deze hulp rust nu op een te wankel te smalle basis.

VOG

De VOG wordt gezien als een nuttig instrument. Vanzelfsprekend kent het instrument beperkingen. Zeker als het gaat om first-offenders.

Aanbevelingen

- Stel binnen de georganiseerde sport een VOG verplicht minimaal voor personen die met kwetsbare personen werken, zoals minderjarigen en gehandicapten.
- Verken of het mogelijk is om meer zachte informatie en private informatie, waaronder tuchtrechtelijke uitspraken, te betrekken bij de beoordeling.
- In ongeveer de helft van de gevallen gaat het om first-offenders. Evt. Kan worden overwogen een eigen verklaring toe te voegen aan bijv. De (vrijwilligers)overeenkomst, waarin de persoon verklaart zich niet schuldig te hebben gemaakt en zal maken aan SGG.
- Overweeg om het niet afgeven van een VOG, als tuchtrechtelijk sanctioneerbare gedraging op te nemen.

Algemene bevindingen: Gedragsregels

Er bestaat een veelheid aan gedragsregels, met verschillende bindende werking. Soms gaat het om een reglement en is daarmee bindend voor de leden, soms gaat het om regels bij een contract, dan werken de regels als algemene voorwaarden en soms betreft het soft law.

Aanbevelingen

- Ga er consistent doorheen en kijk of de gedragsregels een coherent geheel vormen. Zo staan zowel in het reglement gedragsregels, als wemelt het van de codes en gedragsregels, die geen reglementaire of andere juridische basis vinden.
- Kijk daarbij naar de ratio personae. Gedragscodes hebben betrekking op verschillende doelgroepen. Belangrijk is hier eenheid in te brengen. De ene keer wordt gesproken over een begeleider, een andere keer over een trainer/coach, terwijl volgens de Blauwdruk het begrip begeleider ruimer is dan trainer/coach. Hierdoor kan begripsverwarring ontstaan. Dit blijkt ook in de praktijk. Sommige geïnterviewden maken een gradatie naar type begeleider vanwege het feit dat een hoofdcoach meer macht over een pupil toekomt dan bijvoorbeeld een assistent trainer. Voor het regelgevend kader en het toepassingsbereik maakt dit geen enkel verschil, verstandig is wel dat dit dan ook voor iedereen duidelijk is.
- Wat betreft de inhoud, is het verstandig alle gedragsregels naast elkaar te zetten en te komen tot meer eenheid/uniformiteit in de regels. Hoe uniformer het regelgevend kader, hoe duidelijker het feit dat sprake is van ‘normale omgangsvormen’ en des te eenvoudiger personen zijn aan te spreken op gedrag.
- De Gedragsregels voor de Topsporter behoeven aanpassing en een verwijzing naar meer specifieke Gedragsregels op het terrein van SGG.

Contract Olympische Spelen

- De bepaling waaruit volgt dat een teamlid zich goed gedraagt, heeft nadere uitleg. In de rechtszaak betreffende de turner die gedurende de Olympische Spelen naar huis werd gestuurd, heeft de rechter aangegeven dat wanneer NOC*NSF ingrijpende maatregelen kan treffen tegen een sporter [in casu het naar huis sturen] van NOC*NSF zorgvuldigheid verwacht mag worden en dit betekent dat het *“tevorens verificerbaar duidelijk moeten zijn welk gedrag wordt verwacht en welk gedrag niet wordt geaccepteerd”*, aldus de rechter. Hoewel het in deze zaak niet ging om SGG maar om het verlaten van het Olympisch Dorp en het drinken van alcohol, kan naar analogie hetzelfde worden betoogd ten aanzien van gedragingen van SGG. Het is verstandig om als NOC*NSF in het contract een doorkoppeling te maken naar de Gedragsregels die onderdeel uitmaken van de Blauwdruk SGG. Daarmee is de topsporter niet alleen langs verenigingsrechtelijke weg via zijn eigen sportbond gebonden aan de regels, maar ook langs contractuele weg, gedurende de Olympische Spelen. Vanwege het feit

dat alle regels binnen sportbonden, terug te herleiden zijn naar en niet in strijd mogen zijn met de Blauwdruk, ontstaat een meer samenhangend geheel.

3. BEVOEGDHEDEN ORGANEN, RUIMTE VOOR ZELFSTANDIG HANDELEN EN HET NEMEN VAN BESTUURSVERANTWOORDELIJKHEID BINNEN VERENIGINGSSTRUCTUUR

3.1 INLEIDING

Binnen de verenigingsrechtelijke structuur van de bond en NOC*NSF als federatie van bonden, bestaat altijd een beperking van het eigen zelfstandig handelen. Hoewel clubs zelfstandige rechtspersonen zijn, moeten zij vanwege de juridische binding, voldoen aan de statutaire verplichtingen van de bond. De aangesloten bond bij NOC*NSF moet weer voldoen aan de statutaire verplichtingen van NOC*NSF. Belangrijk is dat een goede balans bestaat tussen de verschillende taken en bevoegdheden, intern binnen de vereniging en binnen de gehele verenigingsrechtelijke structuur, met aan het hoofd NOC*NSF daaronder de sportbonden en eronder de verenigingen/clubs en atleten.

Er bestaat zeer veel vrijheid om een vereniging naar eigen inzicht in te delen. Verenigingen zijn democratisch georganiseerd. In de wet staat echter de scheiding der machten niet expliciet genoemd. Toch kan de scheiding der machten als een belangrijk basisbeginsel worden gezien van een vereniging. Voor alle verenigingen geldt dat zij volgens de wet (boek 2 BW) minimaal een bestuur en een algemene ledenvergadering kennen. De controlerende en wetgevende taak komt toe aan de algemene ledenvergadering. Dit betekent niet dat de algemene ledenvergadering het hoogste orgaan is. Ieder orgaan kent eigen taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden, en daarmee bestaat er dus niet een hoogste orgaan.^{xv} Het bestuur, bestuurt de vereniging, artikel 40 lid 2 BW. Sommige verenigingen kennen nog andere organen naast het bestuur en de algemene ledenvergadering, zoals een tuchtcommissie of de commissie van beroep als rechtsprekende macht, of een Raad van Toezicht, als toezichthoudende macht. Wanneer er geen apart rechtsprekend orgaan bestaat, komt deze taak toe aan het bestuur, met veelal een beroepsmogelijkheid bij de algemene ledenvergadering.

3.2 BESTUUR

Het bestuur van een vereniging, of dit nu NOC*NSF, een sportbond of een club betreft, moet zijn bestuurlijke –civielrechtelijke- verantwoordelijkheid kunnen en willen nemen. Het bestuur dient in het kader van behoorlijk bestuur, bovenal zorgvuldig te handelen. Belangrijk is dat het onderwerp SGG voldoende bestuurlijk is afgehecht. Het onderwerp wint aan belang wanneer een bestuurslid het onderwerp SGG expliciet in portefeuille heeft. Het valt op dat ook niet alle bestuurders van NOC*NSF –goed- op de hoogte zijn van het eigen beleid en de eigen regels. Het is belangrijk voor een organisatie dat de top niet alleen met de mond de belangrijkheid onderschrijft, maar dit ook uitdraagt. Bestuurders varen in de regel vooral op het eigen morele kompas. Een nadrukkelijke plek, aan de bestuurstafel, heeft het onderwerp nog niet. Uitzonderingen daar gelaten. De hockeybond, de volleybalbond en tennisbond zijn bijvoorbeeld positieve uitzonderingen.

Een specifieke aanleiding om SGG niet aan de orde te willen stellen, is toch wel dat het als lastig fenomeen wordt ervaren (Beke 2017). Verder blijkt dat de precieze aard en omvang van SGG per specifieke tak van sport niet is onderzocht. De KNWU is hierop een uitzondering. Uit het onderzoek naar aard en omvang van ongewenst gedrag, dus breder dan SGG, binnen de KNWU blijkt dat het initiatief tot een dergelijk onderzoek, bonds-breed bijdraagt aan een hogere mate van bewustwording, en dat het meer eenvoudig wordt gerichte beleidsmaatregelen te treffen.

Het voorgaande maakt duidelijk dat er in de preventieve sfeer nog het nodige te winnen valt. Hierbij valt te denken aan het opstellen en uitrollen van een bewustwordingsprogramma, maar ook aan het breed bekend maken van de regels do's en don'ts op alle niveaus, maar wat er ook allemaal in gang wordt gezet, alles staat of valt met prioritering en aandacht op bestuursniveau en het nemen van bestuursverantwoordelijkheid.

3.2.1 BESTUURLIJK HANDELEN

Artikel 2:9 BW verplicht bestuurders tot het voeren van een behoorlijk bestuur. Wat behoorlijk bestuur precies inhoudt, wordt nader ingevuld door de jurisprudentie en bijvoorbeeld de actualiteit. Normen zijn immers veranderlijk naar plaats en tijd. In ieder geval mag van het bestuur worden verwacht, dat zij steeds de belangen van de leden in acht neemt. Gaat het om het reageren op meldingen of incidenten dan moet het bestuur zich actief opstellen, dus niet wegstijven en er alles aan doen om de schade te voorkomen of te beperken.

Meldingen en klachten moeten serieus worden genomen en serieus worden onderzocht. Het onderzoek naar een of meer meldingen of klachten, dient op zeer zorgvuldige wijze plaats te vinden. Het onderzoek dient gedaan te worden door personen die op voldoende afstand staan van de organisatie –onafhankelijkheid- en de onderzoekers dienen voldoende gekwalificeerd te zijn. Bij het onderzoek dient voldoende aandacht te bestaan voor fundamentele rechtsbeginselen zoals hoor en wederhoor.

Het ISR kent een onderzoekscommissie waar zowel de ISR-sportbonden als niet-ISR sportbonden gebruik van kunnen maken. Deze onderzoekscommissie is er dus voor de sportbonden, niet voor de clubs. Sommige sportbonden maken gebruik van een eigen onderzoekscommissie, zoals de hockeybond. Een dergelijke onderzoekscommissie functioneert op bondsniveau. Belangrijk is dat de club, de bond op de hoogte brengt van een mogelijke zaak en dat de bond verder actie onderneemt. Het is daarnaast van belang om in contact te staan met de politie alvorens een onderzoek te starten. Niet alleen om te bespreken of mogelijk sprake is van een strafbaar feit, maar ook wanneer gaandeweg het onderzoek blijkt dat er wel degelijk strafbare feiten spelen, dan wel maatschappelijke onrust dreigt.

Hoewel –ook- sprake kan zijn van een strafrechtelijk traject, laat dit onverlet dat het bestuur altijd verantwoordelijkheid moet nemen, ook om civielrechtelijke aansprakelijkheid te voorkomen. In de praktijk schuurt het nemen van civielrechtelijke bestuursverantwoordelijkheid met de opsporing en vervolging door politie/justitie.

Bijvoorbeeld omdat betrokkene nog ergens “vrij” rondloopt en de vereniging niet weet wat de status is van het politieonderzoek.

Inmiddels, en zeker de afgelopen twee jaar, weten politie en sportbestuurders elkaar steeds beter te vinden. Vroegtijdig schakelen en elkaar, binnen de grenzen van wat kan en mag, op de hoogte brengen heeft al in veel zaken tot meer rust binnen de sportgelederen gezorgd.

3.2.2 BESTUURLIJKE MAATREGELEN

Het bestuur kan, met inachtneming van de statuten en reglementen, bestuurlijke maatregelen treffen. Gaat het om een vereniging dan kan het bestuur bijvoorbeeld het lidmaatschap opzeggen, 2:35 lid 2 BW, als het voortduren van dat lidmaatschap redelijkerwijs niet langer meer gevegd kan worden. Het bestuur dient hiertoe een belangenafweging te maken. Zo heeft een sportbond het lidmaatschap van een trainer/coach opgezegd naar aanleiding van in het strafrecht en tuchtrecht verjaarde –zeer ernstige- feiten SGG betreffende. Een andere veelvoorkomende maatregel betreft het opleggen van een toegangsverbod. Dit kan bijvoorbeeld de maatregel zijn om ervoor te zorgen dat de betrokkene gedurende een bepaalde periode, bijvoorbeeld gedurende het onderzoek naar een melding of hangende een tuchtzaak, niet op het sportcomplex kan/mag komen. Het bestuur kan deze maatregel treffen op grond van het huisrecht. Het reglement seksuele intimidatie van het ISR geeft ook een basis voor een dergelijke maatregel, evenals de andere reglementen seksuele intimidatie, die gebaseerd zijn op de Blauwdruk.

Een bestuurlijke maatregel moet wel noodzakelijk geschikt en evenredig zijn voor het te bereiken doel. Andere maatregelen zijn het op non-actief zetten van een persoon of overgaan tot ontslag, al naar gelang sprake is van een overeenkomst. Ook komt het voor dat met een betrokkene een vaststellingsovereenkomst wordt gesloten waarin bepaalde afspraken staan. De betrokkene mag bijvoorbeeld niet –meer- alleen in een afgesloten ruimte massages verrichten en de deur moet altijd open staan. Dergelijke afspraken zijn echter in de praktijk lastig controleerbaar en handhaafbaar. Bij bestuurswisselingen weet soms niemand meer van eerdere afspraken met betrokkene en verflauwt de aandacht voor de gemaakte afspraken.

Verder wordt ook wel een informatiebijeenkomst gehouden. Ook dan dient altijd sprake te zijn van een zeer zorgvuldige belangenafweging. Het belang van de (overige) leden en het belang van de privacy van betrokkene. Daarbij dient altijd gekeken te worden naar de mogelijke maatschappelijke onrust die het gevolg kan zijn. Schakelen met het maatschappelijk onrustteam van de politie is dan verstandig. Ook bij NOC*NSF is voldoende kennis aanwezig over de do's en dont's bij informatiebijeenkomsten.

3.3 BESTUURSVANTWOORDELIJKHEID EN AANSPRAKELIJKHEID

Een sportvereniging oefent verschillende activiteiten uit, waaronder: het organiseren van trainingen, wedstrijden, trainingskampen, enz. Bij alle activiteiten kunnen zich ongewenste situaties van SGG voordoen. Maar is de vereniging of het bestuur dan ook voor het ongewenste gedrag van een van haar leden aansprakelijk?

De wet kent meerdere artikelen die gaan over aansprakelijkheid. Er zijn dan ook verschillende situaties te onderscheiden, op grond waarvan de vereniging, en, of het bestuur aansprakelijk kan zijn. Zo kan het bijvoorbeeld gaan om aansprakelijkheid in relatie tot:

- a. leden van de vereniging;
- b. personen werkzaam voor vereniging (werkgever/werknemer-relatie, 6:170 BW). NB, ook 7:658 BW kan een rol spelen, bijvoorbeeld omdat de vereniging als werkgever niet heeft voldaan aan diverse uit de Arbowet voortvloeiende verplichtingen tot voorkoming van en ter bescherming van werknemers tegen seksuele intimidatie.^{xvi};
- c. personen niet in dienst van de vereniging, zzp-ers en vrijwilligers (6:170 BW);
- d. Wanneer het slachtoffer een werknemer is, dan kan ook
- e. personen geen lid en niet werkzaam voor de vereniging, zoals toeschouwers, e.d.

Hieronder staan de twee meest voorkomende situaties beschreven. De situatie dat een slachtoffer de vereniging en, of het bestuur aansprakelijk stelt en de situatie dat de betrokkene de vereniging en, of het bestuur aansprakelijk stelt.

3.3.1 EEN SLACHTOFFER/LID STELT DE VERENIGING EN, OF BESTUURDER(S) AANSPRAKELIJK

In de meeste gevallen zal het gaan om een lid dat te maken heeft gekregen met SGG, die vervolgens de vereniging en, of het bestuur aansprakelijk houdt voor de geleden schade. Er zijn voorbeelden bekend waarbij een lid stelt seksueel te zijn misbruikt door een trainer/coach die in dienst is bij een sportbond. Het lid stelt de vereniging aansprakelijk voor de schade – bijvoorbeeld voor letselschade en arbeidsongeschiktheid- op grond van artikel 6:162 jo 6:170 en 6:171. Wanneer de betrokkene een trainer of coach is, in dienst van de vereniging, dan is artikel 6:170 BW van toepassing. Is geen sprake van een dienstverband maar wel van een overeenkomst van opdracht dan is artikel 6:171 BW van toepassing. In beide gevallen gaat het om risicoaansprakelijkheid, hetgeen betekent dat de bond/vereniging geen beroep kan doen op het ontbreken van schuld.

De vereniging/bond kan bijvoorbeeld aansprakelijk zijn wanneer met een klacht op het terrein van SGG onzorgvuldig is omgesprongen. Bijvoorbeeld omdat de vereniging verzuimd heeft –tijdig- in te grijpen, waardoor een zeer onveilige situatie voor het lid bleef bestaan.

Het uitgangspunt blijft dat bestuurders zich tegenover de rechtspersoon dienen te houden aan een behoorlijke vervulling van de aan de bestuurder opgedragen taak, artikel 2:9 BW. Dit artikel is van toepassing als sprake is van ernstig verwijtbaar handelen en richt zich op de zogenaamde ‘interne aansprakelijkheid’ namelijk de aansprakelijkheid van de bestuurder ten opzichte van de rechtspersoon, de vereniging. Bij de vraag of sprake is van ernstig verwijtbaar handelen wordt rekening gehouden met bijvoorbeeld de aard van de door de rechtspersoon uitgeoefende activiteiten en de omstandigheden waaronder de activiteiten plaatsvinden. In de sport zal de rechter bijvoorbeeld al snel het vrijwillig karakter van het bestuur mee nemen in de overwegingen. Gaat het om handelingen van een bestuurder in strijd met wettelijke,

statutaire of andere regels die de rechtspersoon beoogt te beschermen, dan zal al snel sprake zijn van een onbehoorlijke taakvervulling. Is sprake van een onbehoorlijke taakvervulling dan zijn alle bestuurders in het algemeen hoofdelijk aansprakelijk. Gaat het om een meerhoofdig bestuur dan geldt volgens 2:9 dat alleen die bestuurders aansprakelijk zijn, die een persoonlijk ernstig verwijt kunnen worden gemaakt.

Naast een situatie van ‘interne aansprakelijkheid’ kan sprake zijn van externe aansprakelijkheid. De wetgever valt dan terug op het meer generieke aansprakelijkheidsartikel 6:162 BW. Zowel de vereniging als de bestuurders kunnen aansprakelijk worden gesteld, met dit artikel als juridische basis. In het algemeen geldt voor de beantwoording van de vraag naar aansprakelijkheid of er schade is, of er een causaal verband bestaat tussen het incident en de schade, of de schade wel valt toe te rekenen (verwijtbaarheid), enz. Voor wat betreft het vaststellen van de onrechtmatigheid is van belang of de zorgvuldigheidsnorm is geschonden. Hierbij gaat hier om de zogenaamde schending van een zorgvuldigheidsnorm of om strijd met de maatschappelijke zorgvuldigheid.^{xvii}

Aan persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders op grond van 6:162 worden zeer zware eisen gesteld. Zij moeten persoonlijk in strijd hebben gehandeld met de zorgvuldigheid die zij in acht dienen te nemen. Daarbij kijkt de rechter naar de feiten en omstandigheden van het geval. Wanneer een bestuurder willens en wetens een onveilige situatie jegens een lid of leden in stand houdt, kan mogelijk sprake zijn van aansprakelijkheid.

In hoofdstuk 4 komt een meldplicht voor bestuurders aan bod. Voor deze paragraaf is van belang dat wanneer sprake is van een meldplicht, bestuurders mogelijk aansprakelijk gehouden kunnen worden wanneer zij niet aan de –formele- meldplicht hebben voldaan.

3.3.2 BETROKKENE STELT VERENIGING EN, OF BESTUURDERS AANSPRAKELIJK

Andersom komt ook voor. Dus de situatie dat een betrokkene de vereniging aansprakelijk stelt voor de schade. Het gaat dan meestal om de situatie waarin de betrokkene van mening is dat de vereniging onzorgvuldig heeft gehandeld omdat hij/zij bijvoorbeeld ten onterechte wordt beschuldigd van SGG en, of betrokkene van mening is dat schade is ontstaan door ander onzorgvuldig handelen, bijvoorbeeld stelt dat zijn of haar privacy is geschonden.

Zo nam een betrokkene het de vereniging bijzonder kwalijk dat de vereniging aangifte had gedaan en daarna pas het gesprek was aangegaan met de betrokkene.^{xviii} Het betrof klachten over het zich omkleden als trainer bij minderjarige jongens en het verschijnen van de trainer in de doucheruimte, terwijl de jongens aan het douchen waren. De jongens gaven aan zich bekeken te voelen door de trainer. Het Hof geeft daarover aan dat de vereniging niet onzorgvuldig heeft gehandeld. Ook zou de vereniging termen –ten onrechte- hebben gebezigd als “ontucht” en of “schennis”. Het Hof is van mening dat het gaat om algemene begrippen die de lading dekken en het gebruik van deze termen levert volgens het Hof geen onrechtmatigheid op. Ook was betrokkene van mening dat het inlichten van een andere collega-vereniging onzorgvuldig was. Ook hier is het Hof een afwijkende mening toegedaan. De vereniging is namelijk weliswaar geïnformeerd, maar over slechts “de droge feiten”. Ook

hierin is de vereniging dus niet te ver gegaan. De vereniging mocht een parkverbod instellen met het oogmerk de rust op het complex te bewaren. Het bestuur had in redelijkheid dus tot een dergelijk verbod kunnen besluiten.

3.3.3 HET (MOETEN KUNNEN) NEMEN VAN VERANTWOORDELIJKHEID

Verstandig is (sowieso) om als vereniging een risico-inventarisatie te maken. Zo is het belangrijk om na of te gaan of het risico op ongewenst gedrag groot of klein is en of het risico zich snel of niet snel voor zal doen en of het –relatief eenvoudig- mogelijk is de risico's te verkleinen. Denk bijvoorbeeld aan het voorkomen van een op een situaties, bijvoorbeeld bij massage. Ook is het belangrijk dat het bestuur handelt bij een melding of een incident, om de schade voor betrokkenen zo klein mogelijk te houden. Gedegen onderzoek na een melding is voor alle betrokkenen vaak een eerste stap. Zo komen de feiten boven tafel en valt meer eenvoudig te beoordelen of sprak is van SGG en een regel is overtreden. Ook dient het bestuur een afweging te maken bij het treffen van maatregelen en daarbij alle belangen, ook die van betrokkene in acht te nemen. Daarnaast is het verstandig om bij zaken SGG betreffende het voltallig bestuur tijdig te informeren, zodat besluiten ook de status krijgen van een volledig door het bestuur gedragen bestuursbesluit waarbij het verstandig is het besluit uitvoerig en goed te motiveren, zodat duidelijk is welke belangen op welke wijze zijn gewogen. Een goed handelingskader kan hierbij helpen.

3.4 ALGEMENE LEDENVERGADERING

Alle verenigingen kennen een algemene ledenvergadering. Veel sportbonden hebben een ledenraad, dat wil zeggen dat een kleine groep ledenraadsleden de grote groep leden vertegenwoordigt. Clubs kennen meestal geen ledenraad maar een algemene ledenvergadering, dus een vergadering van alle leden. De wet schrijft minimaal een algemene ledenvergadering, of ledenraad, voor per jaar. Op die vergadering wordt in ieder geval de jaarrekening vastgesteld. Verder staat er bijvoorbeeld op de agenda van de ledenvergadering het vaststellen van reglementswijzigingen en eventueel een wijziging van de statuten. Soms staat bij het einde van het lidmaatschap door de vereniging en, of een royement een beroepsmogelijkheid open op de algemene ledenvergadering. Belangrijk is dus altijd de statuten en de reglementen te raadplegen.

Voor zover de sportbond is aangesloten bij het ISR komt aan de algemene vergadering niet langer het recht toe om het reglement seksuele intimidatie te wijzigen. Dit gebeurt door het bestuur van het ISR. Nu is het niet zo, dat de algemene ledenvergadering van niet bij het ISR-aangesloten sportbonden, dan zoveel speelruimte toekomt. De sportbond moet immers voldoen aan de Blauwdruk, zoals opgesteld door NOC*NSF. Verwerpt de ledenvergadering het reglement, dan voldoet de sportbond niet aan de kwaliteitseisen en kan NOC*NSF maatregelen treffen.

3.5 RECHTSPREKENDE ORGANEN BINNEN DE VERENIGING

Het tuchtrecht treffen we in Nederland vooral aan op niveau van de bond. Het tuchtrecht in de sport is civielrechtelijk/verenigingsrechtelijk van karakter en kent geen wettelijke grondslag. Sportbonden hebben in ieder geval een tuchtcommissie en een commissie van beroep, dit volgt uit de kwaliteitseisen NOC*NSF. Deze commissies worden ingevuld door ‘onafhankelijke’ personen, zoals rechters, advocaten, andere juristen.

Ook ten aanzien van het tuchtrecht is het altijd de vraag op welk niveau dit het beste kan worden ingeregeld. De ervaring leert dat veel clubs toegangsverboden opleggen, dan wel het lidmaatschap opzeggen, dan wel iemand ‘gewoon’ wegsturen. Het zit dus vooral in de bestuurlijke maatregelen. Soms gaat een club over tot roeyement van een lid.

Het risico bestaat erin dat, vanwege het feit dat er regelmatig bestuurswisselingen zijn, het geheugen in de vereniging kort is. Er zijn voorbeelden bekend waarbij een coach werd geroeyerd vanwege grensoverschrijdend gedrag, maar na een paar jaar weer aan de slag kon gaan, omdat het nieuwe bestuur niet op de hoogte was van het roeyement. Ook is een voorbeeld bekend van een bestuur dat niet op de hoogte was van de aard en omvang van SGG van een coach en de afspraken die met de coach gemaakt waren om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. Daarnaast heeft zich een zaak voorgedaan waarbij een betrokkene werd geroeyerd maar binnen korte tijd weer werd gerehabiliteerd door een nieuw bestuur en betrokkene vervolgens het grensoverschrijdende gedrag voortzette. Van belang is dus dat goede overdracht plaatsvindt bij een nieuw bestuur en eenvoudig toegang bestaat tot eerder gemaakte afspraken/contracten. Een nieuw bestuurslid kan hier ook actief bij andere of voormalige bestuursleden naar vragen.

Binnen de verenigingsrechtelijke structuur is het ook belangrijk te realiseren dat bonden alleen verantwoordelijkheid dragen voor de eigen sport en de eigen leden. Zij dragen geen verantwoordelijkheid voor de gehele sport als zodanig. Wanneer een zich misdragend lid uit de eigen geledingen is verdwenen, betekent dit niet dat deze persoon in een andere sport zo eenvoudig kan worden geweerd. Vanzelfsprekend kan een VOG enige uitkomst bieden, wanneer het gaat om eerdere strafrechtelijke vergrijpen, maar niet altijd. Ook kan de het registratiesysteem voor de sport van tuchtrechtelijk veroordeelden voor seksuele intimidatie (hierna: register), wanneer sprake is van een definitieve tuchtrechtelijke veroordeling, uitkomst bieden, maar ook niet altijd.^{xix}

Een voorbeeld betreft een melding van een ernstige vorm van seksuele intimidatie waarbij een 17 jarige jongen het slachtoffer is. Hij wil een tuchtzaak aanspannen tegen de betreffende coach. De coach is echter niet langer coach in zijn sport maar –zo vindt hij uit- coach binnen een andere tak van sport. De coach is ook al langere tijd geen lid meer van de sportbond, waarbinnen de seksuele intimidatie heeft plaatsgevonden. De sportbond wil –om privacy-redenen- geen contact opnemen met de andere sportbond. De jongen ziet een heel tuchtrechtelijk traject met een onzekere afloop, vanwege het feit dat betrokkene al jaren geen lid meer is van de sportbond, niet zitten. De bond laat het hier ook verder bij zitten. Er volgt geen tuchtrechtelijke veroordeling. De persoon in kwestie is op dit moment nog coach binnen een andere tak van sport.

3.6 (ON) MOGELIJKHEID ZELFSTANDIG HANDELEN

3.6.1 HET OPGEVEN VAN ZELFSTANDIGHEID

Sportbonden geven door het lidmaatschap van NOC*NSF een deel van de zelfstandigheid op. Op democratische wijze moet de minderheid van de aangesloten bonden zich neerleggen bij de meerderheid. Clubs geven op hun beurt een deel van de zelfstandigheid op door lidmaatschap van de bond. Immers zij moeten zich aan de statutaire verplichtingen houden die de bond de clubs oplegt. Zo zijn de clubs verplicht zich te houden aan het reglement seksuele intimidatie van de sportbond. Clubs kunnen binnen de statuten, reglementen en besluiten van de bond weer zelf extra regels/verplichtingen opleggen aan de leden, zolang deze maar niet in strijd zijn met de statuten, reglementen en besluiten van de bond.

Binnen de verenigingsstructuur gaat het altijd om de vraag wat centraal, bijvoorbeeld op het niveau van NOC*NSF moet worden geregeld en wat op het niveau van de bonden. Kleinere bonden zijn in het algemeen blij met alles wat de kleinere bonden kan ontzorgen, zoals gecentraliseerd tuchtrecht. Grotere bonden zijn veelal beter in staat om zelf te zorgen voor stevig beleid op het gebied van seksuele intimidatie. Zij krijgen daar in de regel ook eerder mee te maken. Denk aan de KNHB of NeVoBo.

3.6.2 MELDINGEN: OP CENTRAAL OF DECENTRAAL NIVEAU?

Regelmatig wordt gevraagd waar iemand nu het beste terecht kan met een melding. Uit de interviews en een sessie met de vertrouwenspersonen blijkt dat de meningen hierover uiteen lopen. Slachtoffers geven aan dat zij graag bij iemand (hadden) willen melden die dichtbij staat. Verschillende (ex)topsporters geven aan dat zij graag met iemand zouden (hebben) willen melden die zelf weet wat topsport is. Anderen geven de noodzaak van voldoende kwaliteit en onafhankelijkheid aan, en dat zou dan weer spreken voor een meer gecentraliseerd systeem.

Bestuurders moeten ervoor zorgen dat de sportbeoefening zich in een veilige omgeving afspeelt. Bondsbestuurders/directie willen weten wat er speelt binnen de eigen bond. Zij hebben ook het beste inzicht in de bond, en kunnen bijvoorbeeld nagaan of een trainer/coach/sporter ook in een andere rol actief is, of mogelijk –voorheen- bij een andere club. Verschillende bondsbestuurders gaven aan dat zij liever zelf een samenwerkingsovereenkomst hadden willen sluiten met politie en justitie (in plaats van de thans vigerende overeenkomst waar niet de sportbond(en) maar NOC*NSF partij is). Steeds wordt hetzelfde argument gebruikt. NOC*NSF heeft geen binding met de sporters, de sportbonden wel en de bondsbestuurders dragen voor de eigen leden een hoge mate van verantwoordelijkheid. NOC*NSF heeft, op uitzonderingen na namelijk als het gaat om de Olympische Spelen en het verlenen van een Status, geen natuurlijke binding met de atleten en begeleiders. Sportbonden hebben dit wel.

Bestuurders en directie van sommige sportbonden vinden het bijzonder onplezierig om te vernemen dat meldingen SGG binnenkomen bij bijvoorbeeld het Vertrouwenspunt sport, en

zij niet op de hoogte worden gesteld. Overigens is het op de hoogte stellen van de sportbond ook niet de bedoeling. Personen melden op een vertrouwelijke basis, en de vertrouwenspersonen mogen niet de bond informeren. Dit volgt uit het feit dat de persoon die contact opneemt met het Vertrouwenspunt zelf leidend blijft als het gaat om vervolgstappen. Bij de bestuurders, directie knelt dit en geeft onrust. Zeker als achteraf een slachtoffer bij de bond aangeeft al lang geleden melding te hebben gemaakt van een zaak bij het Vertrouwenspunt.

Hieruit blijkt dat het belangrijk is om verwachtingen goed te managen en een harde knip te maken tussen melden en het vervullen van –vertrouwelijke- taken als vertrouwenspersoon bij het Vertrouwenspunt. Vertrouwenspersonen zijn van groot belang, maar het moet klip en klaar zijn, dat het gaat om een vertrouwelijk gesprek en dat geen sprake is van een meldlijn. Bij een meldlijn is de verwachting dat tot actie wordt overgegaan om een einde te maken aan een ongewenste situatie.

Bondsbestuurders/directeuren vinden, zo geven zij in interviews aan, dat zij van eventuele meldingen minimaal op de hoogte moeten worden gesteld, omdat er mogelijk sprake is van een onveilige situatie binnen de bond. Dit knelt met de rol van vertrouwenspersoon. De meningen onder vertrouwenspersonen over doormelden aan het bondsbestuur zijn verdeeld. Te overwegen valt om in het protocol op te nemen dat aan degene die contact zoekt wordt gevraagd het bondsbestuur te informeren. Het is echter aan de melder of dit ook gebeurt. Per slot staat de vertrouwelijkheid altijd voorop.

Clubs op hun beurt zijn niet blij wanneer de bond weet heeft van een zaak die mogelijk speelt op de club en de bond hierover de betreffende club niet inlicht. Soms weet de bond al dat een zaak gaat spelen, maar informeert de club niet. Ondertussen kan het zo zijn dat, wanneer de betrokkene een coach is, deze coach contractbesprekingen aangaat met een club. Wordt de betrokkene tuchtrechtelijk veroordeeld, dan zit de club opgescheept met een geschorste coach.

Clubs, die het dichtst op de sporters staan willen zelf maatregelen kunnen treffen en in kunnen grijpen in een onveilige situatie. Andersom geldt hetzelfde. De bond wil op de hoogte gesteld worden van zaken die bij de club spelen. Het zit nog niet in het systeem van alle clubs om direct met de bond te schakelen. Binnen de ene sport is dit ook meer gebruik dan in een andere sport. Maar zoals gezegd, het is wel belangrijk dat dit in het “systeem” komt van de clubs, ook omdat de bond meer weet van de leden –eerdere clubs- en bovendien vaak de partij is met een goed ingeregeld tuchtrechtelijk systeem.

Een aantal prof-voetbalclubs –PSV, Vitesse- hebben naar aanleiding van seksuele intimidatiezaken uit het verleden een eigen meldlijn ingesteld. Zij zijn de mening toegedaan dat het gaat om hun club, hun leden en dat daar de bond en zeker NOC*NSF geen taak toekomt. De judobond heeft naar aanleiding van een onderzoek naar een judocoach op de website bekend gemaakt dat slachtoffers zich konden melden bij de bond zelf –naast het Vertrouwenspunt van NOC*NSF -. Clubs/bonden doen dit omdat zij zelf verantwoordelijkheid willen nemen. Zij willen weten wat er speelt, zij dragen immers hiervoor in eerste instantie ook verantwoordelijkheid.

Uit de zaak rond PSV blijkt dat wanneer sprake is van een serieuze melding (Volkskrant publiceerde een verhaal van slachtoffer) belangrijk is de juiste stappen te zetten. Zo gaf PSV

aan dat het probleem al startte bij de receptie van PSV. Naar wie binnen de organisatie zet je meldingen door? De persoon uit de Volkskrant had al eerder melding gedaan bij de club, zo'n zeven jaar geleden en vond dat het niet goed was opgepakt. Vervolgens zocht PSV contact met GGZ. Zij hebben met name PSV geholpen bij de vraag hoe met de meldingen om te gaan. De vier melders stonden open voor een gesprek. Daar heeft PSV ruim tijd voor uitgetrokken (2,5 – 3 uur). Dat waren "heftige gesprekken". Uit de zaken bleek dat de betrokken coaches vooral misbruik hebben gemaakt van de instabiele thuissituatie van de personen en mogelijkheden creëerden om alleen te zijn met de jongens. PSV gaf aan dat als belangrijk signaal, de slachtoffers aangaven, een volwassene niet met een kind alleen te laten. Ook bleek er een behoefte te bestaan bij de slachtoffers om andere slachtoffers te ontmoeten. PSV heeft veel steun ondervonden van het regionale team zeden. PSV heeft veel aandacht geschonken aan de communicatie met de ouders binnen de jeugdopleiding, zoals vooraf geïnformeerd dat het stuk in de krant zou komen te staan en ook aandacht besteed aan hoe PSV "erin staat" op de website en heeft ook een informatiebijeenkomst voor de jeugdopleiding gehouden. Tip van PSV: *"We zijn er scherp op. Maak t gewoon bespreekbaar in de hele organisatie."* Sommige andere BVO's hebben contact gezocht met PSV naar aanleiding van meldingen.

4. VOORSTELLEN TOT VERBETERING AANPAK: VAN MELDING TOT TUCHTZAAK/STRAFRECHT

4.1 INLEIDING

SGG is anders dan bijvoorbeeld een onderwerp als doping of matchfixing niet een specifiek sportfenomeen. SGG komt –ook- buiten de sport voor en daders die zich schuldig hebben gemaakt aan SGG maken zich in sommige gevallen ook schuldig aan SGG buiten de sport. Zo werd gedurende dit onderzoek bekend dat een dader niet alleen actief was binnen de sport maar ook binnen de zorg. In dit hoofdstuk staat de meldings- en aangifte bereidheid centraal evenals de (on)mogelijkheden om meldingen verder te brengen in de keten naar strafzaak en, of tuchtzaak. Er wordt kort ingegaan op andere sectoren, voor zover relevant. De betrokken sectoren kennen –anders dan sport- in sommige gevallen een meer publiek karakter, zoals het onderwijs en de zorg. Bij het onderzoek is de nadruk gelegd op die zaken die door professionals als ‘best practice’ worden genoemd en waar de sport van kan leren. Hoewel ook naar andere sectoren is gekeken, zoals de Katholieke kerk, tref ik daar geen nieuwe of betere methoden aan binnen de organisatie of het regelwerk en dus is deze sector buiten de rapportage gehouden.

4.2 PREVALENTIE

Een op de tien Nederlandse sporters geeft aan in zijn jeugdijaren matige tot ernstige vormen van SGG te hebben meegemaakt, in de georganiseerde sport. (Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N. & Van den Eede, F.). Er is na 2014 geen prevalentieonderzoek meer uitgevoerd, terwijl sindsdien veel sporters naar voren zijn gekomen, verschillende onderzoeken naar SGG zijn gepubliceerd en het onderwerp dus nadrukkelijk meer aandacht heeft gekregen. Wetenschappers wijzen er op dat het kan zijn dat een dergelijk onderzoek op dit moment uitgevoerd, tot andere cijfers leidt.

4.3 MELDINGS- EN AANGIFTEBEREIDHEID ALGEMEEN

De melding- en aangiftebereidheid van SGG is laag ten opzichte van andere delicten (Weijer, S. Van der, Bernasco, W., NSCR, 2016). De eerste stap om al dan niet aangifte te doen betreft de vraag of het slachtoffer zich ook als slachtoffer ziet, vervolgens kijkt het slachtoffer naar de ernst van het delict en dan bekijkt het slachtoffer of hij/zij melding/aangifte doet van een strafzaak en, of tuchtzaak. Het slachtoffer zal de voor- en nadelen wegen, bij het al dan niet melden en het doen van aangifte. (Ruback, Greenberg, Westcott). Bij meldingen gaat het er vaak om dat de melder wil dat het gedrag van betrokkene stopt (bij zichzelf en, of bij anderen). Uit onderzoek blijkt dat de ernst van het delict een significante voorspeller is voor de aangiftebereidheid. (Weijer, S. Van der, Bernasco, W., NSCR, 2016).

Het gaat in het kort om tal van factoren die een rol spelen bij het al dan niet verder brengen van een zaak richting het tuchtrecht en, of het strafrecht. Denk aan psychosociale factoren. Hier spelen echter –ook- economische motieven een rol. Het kan zijn dat het slachtoffer ervoor kiest zich door een raadsman bij te staan. Dit kost geld. Bij het ISR is het thans het geval dat degene die de tuchtzaak verliest, in de kosten veroordeeld kan worden. Hoewel de kosten relatief laag zijn en bestaan uit bijvoorbeeld zaalhuur voor de behandeling van de zaak en de kosten van de juridisch secretaris voor het opstellen van de uitspraak, werpt dit een –ongewenste- drempel op. Zeker in zaken waarbij het gaat om een, één op één situatie, en het nog maar de vraag is of de zaak ook bewezen zal worden, bestaat het risico dat de aangever de zaak verliest. Of het nu gaat om een tuchtzaak of strafzaak, het kost bovendien behoorlijk wat tijd en energie om de zaak te behandelen. Het eerste gesprek met de politie is tijdrovend en niet zelden trekt een dergelijk gesprek ook een zware wissel op het slachtoffer.

Een andere factor die meespeelt betreft de vraag of het slachtoffer en de betrokkene elkaar kennen. Slachtoffers willen soms de betrokkene in bescherming nemen en doen geen aangifte omdat zij vrezen voor de gevolgen die het voor de betrokkene kan hebben. *“ik vind het zielig voor zijn vrouw en kinderen”* aldus een slachtoffer, en *“hij wordt dan misschien ontslagen”*. Slachtoffers vrezen soms ook dat de betrokkene represailles neemt. Bijvoorbeeld aangifte zal doen van smaad, of dreigt met het starten van een civiele aansprakelijkheidszaak. Ook vreest het slachtoffer soms dat de betrokkene hem/haar zwart zal maken of dat hij/zij zal worden geweerd uit de sport. Naast de hierboven beschreven factoren, gaat het bij SGG ook om schaamte en gevoelens van schuld. Slachtoffers geven zichzelf vaak –mede- de schuld van SGG. In sommige gevallen besluit het slachtoffer eerst in therapie te gaan.

4.4 MELDINGS- EN AANGIFTEBEREIDHEID SPORT

Deze meer algemene bevindingen sluiten aan bij de ervaringen uit de praktijk. Veel van SGG komt niet aan de oppervlakte. Signalen worden geregeld over het hoofd gezien. Op het moment dat een signaal wordt herkend is sprake van een grote mate van handelingsverlegenheid. Er is namelijk een grote mate van onzekerheid over de vraag of en wat er precies aan de hand is. Dit blijkt ook uit gesprekken met vertrouwenspersonen. Vaak is een situatie helemaal niet zo duidelijk. Uit de gesprekken met slachtoffers blijkt dat de handelingsverlegenheid toeneemt wanneer een betrokkene een bijzondere positie in de club of de bond inneemt. Denk aan de coach die gaat over al dan niet selectie. Meerdere slachtoffers gaven aan dat zij bang waren om niet meer geselecteerd te worden. Niet-selectie is een zeer machtig dwangmiddel en speelt in de sport –anders dan in andere sectoren- een grote rol. Wordt een medewerker of functionaris in vertrouwen genomen, dan is het belangrijk dat de betreffende persoon weet wat hij of zij moet doen. Uit de interviews blijkt dat dit niet altijd het geval is. Het moet gaan om heel heldere vermoedens wil een derde het aandurven om ook daadwerkelijk te melden. Op dit moment kan het grensoverschrijdend gedrag al heel ernstig zijn. Voor het slachtoffer spelen ook andere zaken een rol. Het blijkt lastig om seksueel misbruik te bewijzen, omdat bijvoorbeeld getuigen ontbreken. Op dat moment ontstaat alleen maar –meer- schade. Bij het slachtoffer, omdat de zaak niet bewezen is, bij de betrokkene omdat hij/zij meent ten onrechte te zijn beschuldigd, enz.

Bij twee van de in dit onderzoek betrokken zaken, dreigde de betrokkene een aanklacht in te dienen wegens smaad. In een van de zaken is dit ook daadwerkelijk gebeurd. In twee andere in het onderzoek betrokken zaken leidde een klacht wegens SGG tot grote verdeeldheid en grote onrust binnen de club. In alle betrokken gevallen worstelen slachtoffers met gevoelens van schaamte en schuld.

De gegevens uit de sportmonitoren vormen een indicatie maar ook een bevestiging van het bovenstaande. Als al melding wordt gedaan is dat, zo blijkt uit de monitoren, meestal bij het verenigingsbestuur, bij de vertrouwenspersoon van de vereniging, of bij het vertrouwenspunt sport. Hoewel slechts indicatief, zonder wetenschappelijke pretenties in verband met het kleine aantal respondenten en de methode van onderzoek, wordt grofweg in een kwart van de gevallen niets ondernomen. Ook is niet altijd duidelijk wat er met de melding is gedaan. Het aantal personen dat tevreden is over de afhandeling van de melding is even groot als het aantal personen dat ontevreden is over de afhandeling van een melding. Als het gaat om de gevolgen van het melden, vrezen sommigen dat meldingen niet serieus worden genomen. In een aantal gevallen is aangegeven dat er belemmeringen werden ervaren bij het melden. Bij doorvragen, blijkt dat deze groep vooral aangeeft bang te zijn voor de gevolgen van de melding en soms ook bang zijn voor de gevolgen voor degene die wordt beschuldigd of voor de negatieve gevolgen voor de vereniging/sportschool. Als er gevolg is gegeven aan de melding dan blijkt toch vooral dat gekozen wordt voor het treffen van bestuurlijke maatregelen, zoals een toegangsverbod of het intrekken van een licentie. Zoals ook het onderzoek van Bureau Beke 2017 duidelijk maakte werd zelden gesproken met de politie (1 geval). Niet duidelijk is of dit komt door de niet-strafbare aard van de gedraging onder het Wetboek van Strafrecht, of om andere redenen.

4.5 NAAR EEN BETER MELDSYSTEEM

Een effectief meldsysteem moet aan een aantal voorwaarden voldoen.

- Het meldsysteem moet duidelijk en eenvoudig zijn.
- De melder moet zich comfortabel voelen.
- De melder moet duidelijk worden geïnformeerd over de (on)mogelijkheden, verwachtingenmanagement.
- Meldingen dienen een serieuze opvolging te krijgen.

Dit betekent een scherpe analyse van de melding door professionals maar dat meldingen ook naar de juiste instanties worden doorgemeld. In een ideale wereld komen alle meldingen SGG op een centraal punt binnen.

4.5.1 DREMPEL TOT MELDEN VERLAGEN

De sportwereld kan op meerdere manieren een rol spelen bij de signalering van SGG. Om te beginnen kan de sport trachten om meldingen uit de sportwereld zelf te bevorderen, bijvoorbeeld door anoniem melden te stimuleren. Anonieme meldingen en meldingen van verdachte situaties/omstandigheden leiden binnen de sport nu niet tot nader verkennend

onderzoek. Slechts wanneer aangifte is gedaan bij het tuchtcollege in een concrete zaak, bijvoorbeeld bij het ISR, zal een onderzoek starten.

Meldingen kunnen niet aan elkaar gekoppeld worden. a) Niet binnen de sport omdat meldingen overall terecht komen en b) niet in relatie tot meldingen binnen andere kwetsbare sectoren, zoals het onderwijs, de kinderopvang, scouting enz. waardoor evt. daders eenvoudig kunnen hopen zowel binnen de sport van club naar club als tussen sporten als van buiten de sport naar binnen de sport en vice versa. Er vindt zoals ook uit het onderzoek door Bureau Beke (2017) is geconstateerd, niet-registratie of onvoldoende registratie van meldingen plaats, waardoor betrokkenen kunnen dus ongewenst gedrag voortzetten in een andere omgeving. Ook de opvolging meldingen is onduidelijk, en ook de terugkoppeling na meldingen, terwijl wel de verwachting is dat het sportklimaat veiliger wordt. Een centraal meldsysteem waar alle meldingen, waaronder anonieme meldingen en meldingen van verdachte situaties/omstandigheden binnen komen, valt aan te bevelen. De vertrouwenspersoon kan de melder van deze mogelijkheid op de hoogte stellen, maar heeft zelf geen meldplicht, vanwege het borgen van de vertrouwelijkheid. De registratie vindt binnen het meldpunt plaats, en deze registratie wordt eventueel gekoppeld aan andere registratiesystemen, buiten de sport en eventueel met politie/justitie documentatie. Ook (zachte) informatie moet in het registratiesysteem kunnen worden opgeslagen.

Het ligt voor de hand om een dergelijk meldsysteem in een publiekrechtelijke omgeving te brengen. In verband met privacy en het delen van informatie. Wellicht onder gezag van de politie. Dit verdient evenwel nadere uitwerking.

4.5.2 (DOOR)MELDPLICHT

Er is geen meldplicht voor bestuurders om het bevoegd gezag, bijvoorbeeld het bondsbestuur op de hoogte te brengen. In het onderwijs geldt een dergelijke plicht wel, maar gaat alleen om SGG binnen het Wetboek van Strafrecht en gaat het ook om kwetsbare (leeftijd)groepen. Voor dergelijke groepen en aard van de meldingen is het mogelijk verstandig een meldplicht in te voeren. Niet melden van een dergelijk –vermoeden van een- SGG wordt gekwalificeerd als overtreding van het reglement en daarop staat een sanctie. Niet-melden kan ook leiden tot aansprakelijkheid, zie hoofdstuk 3.

Het kan verstandig zijn ervoor zorg te dragen dat alle meldingen, waar dan ook binnengekomen binnen de georganiseerde sport, uiteindelijk terecht komen in een centraal systeem/meldpunt. Daarnaast is het verstandig dat bestuurders hun –civielrechtelijke- verantwoordelijkheid kunnen nemen. Het kunnen nemen van verantwoordelijkheid staat of valt met het op de hoogte zijn van wat er speelt.

In het onderwijs is het zo geregeld dat een medewerker die seksueel misbruik vermoedt, dit bekend *moet* maken bij het schoolbestuur. De grondslag voor deze plicht ligt in de *wet bestrijding seksuele intimidatie in het onderwijs*. Het gaat dan om strafbare gedragingen. Het bestuur moet op zijn beurt de feiten voorleggen aan de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur gaat na of sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit.

Is sprake van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, dan moet het bestuur aangifte doen. De medewerker heeft dus een meldplicht en moet dit dus doen bij het bevoegd gezag, het bestuur. Doet de betrokken medewerker dit niet, dan kunnen ouders de betrokken medewerker aansprakelijk stellen. Ook de interne vertrouwenspersoon moet melden. Er bestaat dus geen geheimhoudingsplicht voor de vertrouwenspersoon binnen de organisatie. De vertrouwensinspecteur heeft wel een geheimhoudingsplicht. De vertrouwensinspecteur in het onderwijs heeft ook een taak als het gaat om de kinderopvang. Een werkgever heeft de plicht om te overleggen met de vertrouwensinspecteur bij aanwijzingen van seksueel misbruik. De vertrouwensinspecteur doet zelf geen aangifte dat is de werkgever. De vertrouwensinspecteur komt bij wet een geheimhoudingsplicht toe en is bij wet uitgezonderd om aangifte te doen.

Wanneer de medewerker niet aan deze plicht voldoet kunnen zware maatregelen tegen de medewerker worden getroffen. Indien in strijd gehandeld wordt met de meldplicht maakt dit de medewerker ook –sneller- aansprakelijk. Vervolgens wordt de vertrouwensinspecteur van de inspectie van het onderwijs geraadpleegd. Ook de kinderopvang kent een vergelijkbaar systeem met een vertrouwensinspecteur. Overigens gaat het hier –anders dan in de sport- om een publiekrechtelijk systeem. Het systeem in de genoemde sectoren richt zich dus tot de bestrijding van strafbare vormen van seksueel misbruik en *“ontneemt de scholen de vrijheid - in het belang van de leerlingen - om naar eigen goeddunken te handelen in het geval van een zedenmisdrijf”*.^{xx} Zo voorkomt de overheid dat strafbare zaken binnen de school zelf, zonder tussenkomst van politie of justitie, worden opgelost. Het is vanzelfsprekend eveneens onwenselijk dat strafbare zaken intern, dus binnen de sport, zelf worden opgelost.

Het valt te overwegen een meldplicht op te leggen aan alle bestuurders binnen de sport. Gaat het om clubbestuurders, wanneer zij SGG vermoeden, moet in ieder geval gemeld worden bij het bevoegd gezag, namelijk het bestuur van de sportbond om ervoor zorg te dragen dat de bond civielrechtelijke, tuchtrechtelijke maatregelen kan treffen. Overwogen kan worden om de sportbond vervolgens door te laten melden naar een centraal meldpunt, daar waar de meldingen uiteindelijk samenkomen.

In het onderwijs en de zorg gaat het nadrukkelijk “slechts” om een meldplicht voor mogelijke strafrechtelijke vergrijpen. In de sport is nadrukkelijk voorzien in het tuchtrechtelijk systeem, en zijn ook gedragingen strafbaar gesteld, die niet strafbaar zijn binnen het strafrecht. Denk aan het onnodig binnendringen in iemands privéleven. Gelet op het feit dat wetenschappers bijvoorbeeld “grooming” als gevaarlijk bestempelen, valt te overwegen om niet alleen strafrechtelijke gedragingen door te melden, maar de meldplicht bijvoorbeeld te beperken tot die gevallen waarbij een minderjarige of ander kwetsbaar persoon, denk aan een geestelijk gehandicapte, is betrokken.

Overigens zo vertellen geïnterviewden, is het niet altijd duidelijk of sprake is van een strafbare gedraging. Situaties zijn ook niet altijd even helder. Overwogen kan worden om een speciale functionaris, vergelijkbaar met de vertrouwensinspecteur, te benoemen met wie de bestuurder in overleg kan treden en advies kan krijgen over de te nemen vervolgstappen. Om deze stap goed voor te bereiden kan het zinvol zijn om een adviesplicht voor het bestuur in te

regelen, zodat het bestuur altijd van goede informatie wordt voorzien. Vergelijkbaar met de vertrouwensinspecteur in het onderwijs. Een vertrouwensinspecteur, heeft een geheimhoudingsplicht en geen plicht tot aangifte.

4.6 (VERKENNEND) ONDERZOEK

Op dit moment is er binnen de gehele keten geen plaats voor verkennend onderzoek. Onderzoekscommissies binnen de sport doen momenteel onderzoek naar aanleiding van een concrete zaak, of formele klacht. Wanneer meldingen, ook anonieme meldingen, centraal binnenkomen, zie vorige paragraaf, dient nader onderzoek te volgen. Expert(s) bekijken of nader onderzoek moet worden ingesteld. Het onderzoek heeft tot doel na te gaan of een gerede verdenking bestaat ten aanzien van tuchtrechtelijk of strafrechtelijke vergrijp en of dit bestuurlijke actie (door bond of club) vereist. Het onderzoek wordt vervolgens overgedragen aan de betrokken instantie. Dit kan zowel de politie zijn als het gaat om een strafzaak als de sportorganisatie als het gaat om een tuchtzaak. Het een sluit het ander overigens niet uit. Het civiele recht en het strafrecht bestaan immers naast elkaar. De sport houdt ook altijd een eigen civiele verantwoordelijkheid, zie hoofdstuk 3.

4.7 VERRUIMEN MOGELIJKHEID TUCHTZAKEN OP BASIS VAN ANONIEME AANGIFTE/GETUIGE(N)

Er zijn geïnterviewden die heel graag anoniem hadden willen melden geven aan ook anoniem een tuchtzaak aanhangig te willen maken of anoniem te willen getuigen. Ook dit kan bijdragen aan het verder brengen van de zaak in de keten. Er dient in het regelgevend kader aandacht te komen voor de mogelijkheid van anonieme melden en het gebruik van anonieme getuigen. Hierbij kan worden aangesloten bij anonieme aangiften en anonieme getuigen binnen het strafrechtelijke kader. Dit mag vanzelfsprekend niet ten koste gaan van de belangen van de betrokkene. Het gebruik maken van anonieme getuigen is al toegestaan bij het Court of Arbitration for Sport (CAS), als het gaat om matchfixing zaken.^{xxi} Daarover valt genoeg te zeggen, maar wanneer het hoogste rechtscollege in de sport hiertoe is overgegaan, is het aanbevelenswaardig om te kijken hoe het systeem is ingericht en of de sport in Nederland hier ook toe kan overgaan.

4.7 VERBETERING DOOR INTENSIEVERE SAMENWERKING, DELEN VAN INFORMATIE

Vanaf 25 mei 2018 gelden strengere regels op het gebied van privacy. Op dat moment is de Algemene Verordening Gegevensbescherming van kracht (AVG). Dit is zeker nog niet tot alle verenigingen doorgedrongen. Betrokkenen krijgen over deze Verordening sterkere rechten, bijvoorbeeld op informatie, inzage, correctie, verwijdering enz. van persoonsgegevens. De AVG vereist het doorlichten van organisaties, waaronder verenigingen, en richt zich vooral op het verwerken van persoonsgegevens. Dit is ook voor het beleid van SGG relevant, denk bijvoorbeeld aan het verwerken van tuchtrechtelijke uitspraken. Ook wanneer clubs overgaan tot eigen meldsystemen moet gewezen worden op de privacywetgeving. Het is zaak hierover verenigingen breed voor te lichten.

Binnen de gelede opbouw van de sportorganisatiestructuur bestaat behoefte tot het delen van informatie bijvoorbeeld:

- Is er een melding/informatie binnen de sport bekend –bijvoorbeeld bij het Vertrouwenspunt- die betrekking heeft op de sportbond/club?;
- Is er elders binnen de georganiseerde sport een melding/informatie bekend over een lid van de sportbond/club waarbij sprake is van SGG?;
- Is een lid van de club/sportbond betrokken bij een civielrechtelijk onderzoek door een onderzoekscommissie naar aanleiding van een melding/klacht?
- Is sprake van een tuchtrechtelijke veroordeling? Bijvoorbeeld op clubniveau (waar de bond geen weet van heeft)
- Heeft eerder een tuchtrechtelijke veroordeling plaatsgevonden?
- Zijn maatregelen getroffen op het terrein van SGG tegen een lid (bestuurlijke maatregel? Intrekken licentie?)

Om het traject van melding tot tuchtzaak/strafzaak te versoepelen is het delen van informatie van belang. Telkens gaat het daarbij om een afweging van belangen, waarbij nadrukkelijk het belang van de leden en andere stakeholders wordt gewogen tegen het belang van betrokkene. De ervaring leert dat na een goede zorgvuldige belangenafweging een goed besluit volgt. Er is veel mogelijk mits het doel, bijvoorbeeld de veiligheid van de leden, centraal staat en de maatregel die wordt getroffen noodzakelijk geschikt en evenredig is om dit doel te dienen. Vooral het delen van informatie over de betrokkene, bijvoorbeeld met andere verenigingen, blijft een heikel punt. Bonden worstelen met de vraag welke en hoeveel informatie zij mogen delen met de aangesloten vereniging, wanneer zij kennis hebben van een serieuze melding over SGG. Belangrijk is dat de informatie zo feitelijk, zo minimaal, en zo ‘droog’ mogelijk wordt gegeven. Verder is het belangrijk dat de kring van personen zo klein als redelijk mogelijk is, blijft. Bij het te ontwikkelen handelingskader is het noodzakelijk dat meer aandacht komt voor de privacy-aspecten. Het delen van informatie met andere sportbonden,

komt voor zover bekend, nauwelijks voor. Binnen de eigen gelederen wordt nog wel informatie gedeeld, maar buiten de eigen sportomgeving om nauwelijks. Alleen bij het natrekken van referenties, komt het onderwerp SGG wel op tafel.

Het delen van informatie tussen private en publieke organisaties is nog steeds onderwerp van discussie. NOC*NSF heeft samen met het Openbaar Ministerie en Politie een samenwerkingsovereenkomst tot stand gebracht. Binnen andere meer sector-specifieke wetgeving bestaat een juridische basis voor het delen van informatie tussen politie/justitie en private sportorganisaties. Denk aan de Wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast (Wet MBVEO). Deze wet scheidt vergaande bevoegdheden om in te grijpen bij voetbalvandalisme en ernstige overlast. Voor de sport is het niet-uitlegbaar dat als het gaat om de bestrijding van hooliganisme wel veel persoonsgerichte informatie mag worden gedeeld, maar als het gaat om SGG niet.

De sportorganisatie heeft behoefte aan het ontvangen van informatie van andere (publieke) partijen bijvoorbeeld:

- Is informatie over SGG ten aanzien van een lid beschikbaar binnen een andere sector? (scouting, zorg, onderwijs)
- Is een lid van de sportbond/club betrokken in een strafrechtelijk onderzoek en hoe loopt dat onderzoek (moet de sportorganisatie actie ondernemen?)
- Is een lid eerder betrokken geweest in een strafrechtelijk onderzoek? Overleggen van het vonnis. Is sprake geweest van een voorwaardelijk sepot?
- Is sprake van een strafrechtelijke veroordeling? => overleggen niet geanonimiseerd vonnis?

Het delen van informatie tussen een private en een publieke organisatie, zonder specifieke wettelijke grondslag, stuit op bezwaren. Het verstrekken van een niet-geanonimiseerd vonnis, gebeurt op dit moment op verzoek van het slachtoffer, maar het slachtoffer wil hieraan niet altijd meewerken. Informatie over strafrechtelijke veroordelingen heeft de sportsector nodig om te komen tot een tuchtrechtelijke veroordeling en plaatsing op de lijst. Andersom is het verstandig dat politie/justitie inzage krijgen in tuchtzaken en onderzoeksrapportages op het gebied van SGG.

Het delen van andere informatie ligt minder gevoelig. Informatie omtrent *modi operandi* en andere gegevens, zoals daderprofielen, blijkt zinvol. Tijdens een bijeenkomst met onderzoekers in de sport en aanklagers, werd informatie hieromtrent zoals verstrekt door criminoloog Anton van Wijk, als zeer welkom ervaren.

Literatuur

Baker, T.A. & Byon, K.K. (2014). Developing a scale of perception of sexual abuse in youth sports (SPSAYS). *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 18, pp. 31–52.

Brackenridge, C.H. & Fasting, K. (2002). Sexual harassment and abuse in sport: the research context. *Journal of Sexual Aggression*, 8, pp. 3–15.

Brackenridge, C., Bringer, J. D., & Bishopp, D. (2005). Managing cases of abuse in sport. *Child Abuse Review*, 14(4), 259–274.

Chroni, S. & Fasting, K. (2009). Prevalence of Male sexual harassment among female sports participants in Greece. *Inquiries Sport Phys Education*, 7, pp. 288–96.

Deetman, W., Draijer, N., Kalbfleisch, P., Merckelbach, H., Monteiro, M., & Vries, G. (2011). *Seksueel misbruik van minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk. Uitgebreide versie. Deel 1. Het onderzoek*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.

Commissie Samson (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen. 1945 tot heden*. Amsterdam: Boom.

Fasting, K. (2015). Assessing the sociology of sport: on sexual harassment research and policy. *The International Review for the Sociology of Sport*, 50, pp. 437–41.

International Olympic Committee (2007) *Consensus statement on sexual harassment and abuse in sport*. Switzerland: IOC.

Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K. Starr, K., Tiivas, A. & Budgett, R. (2016). The IOC consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50, pp. 1019-1029.

Oosterlaken, (2017). *Buitenspel. Een onderzoek naar seksueel grensoverschrijdend gedrag in afhankelijkheidsrelaties in de sport (master thesis)*.

D. Romijn, J. Van Kalmthout, K. Breedveld, Mulier Instituut, Utrecht, Oktober 2016

UNICEF (2010) *Protecting children from violence in sport: a review with a focus on industrialized countries*. Florence: UNICEF.

Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Uzieblo, K. & Eede, F. van den (2016). Spelbedervers: Seksueel grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van kinderen in de sport. *Ortho-rheumato*, vol. 14(2), pp. 26-31.

Vertommen, T., Kampen, J. Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Uzieblo, K. & Eede, F. van den (2017). Profiling perpetrators of interpersonal violence against children in sport based on a victim survey. *Child Abuse & Neglect*, vol. 63, pp. 172-182.

Wijk, A. van, Hardeman, M., Scholten, L. & Olfers, M. (2017) *Over grenzen in de sport*. Politie & Wetenschap, 88. Amsterdam: Reed Business.

ⁱ Sommige gedragsregels zijn opgenomen in de Blauwdruk Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag en door de sportbonden geïntegreerd in een reglement. Soms hebben gedragsregels niet de status van een reglement maar worden opgehangen in het clubhuis of ter hand gesteld bij (arbeids)contracten. Gedragsregels komen dus in verschillende juridische vormen voor en hebben dienovereenkomstig een andere juridische status.

ⁱⁱ Het betreft 1) de sportersmonitor/sportdeelname index (GfK), bevolkingspanelonderzoek via het panel GfK, 2) Sportkadermonitor (Oberon), onderzoek onder kaderleden (arbitrerend, bestuurlijk en sporttechnisch) en 3) Sportaanbiedersmonitor (DVJ Insights), onderzoek onder sportverenigingen en commerciële aanbieders van de sport.

ⁱⁱⁱ NOC*NSF, *Toolkit beleid voeren tegen Seksuele Intimidatie en ander Grensoverschrijdend Gedrag Voor sportverenigingen*, mei 2015.

^{iv} NOC*NSF, *Blauwdruk Seksuele Intimidatie in de sport*, 15 november 2011. Hierin staat beschreven welke vereisten en richtlijnen sportbonden in acht moeten nemen bij het opstellen van het Tuchtreglement seksuele intimidatie.

^v Pokeren en bridge zijn volgens de laatste jurisprudentie geen sport.

^{vi} NOC*NSF, *Toolkit beleid voeren tegen Seksuele intimidatie en ander grensoverschrijdend gedrag*, mei 2015

^{vii} D. Romijn, J. Van Kalmthout, K. Breedveld, Mulier Instituut, Utrecht, Oktober 2016.

^{viii} <https://www.destentor.nl/zutphen/geen-tweede-kans-voor-ontuchtpleger-in-de-sport~a46dbd7c/>

^{ix} Opzeggen lidmaatschap is binnen de sport een maatregel veelal genomen door het bestuur en niet in alle gevallen bestaat een beroepsmogelijkheid.

^x Statusreglement Topsporters per 1 januari 2017, vastgesteld in de AV van 9 mei 2016

^{xi} <https://www.nocnsf.nl/athleteservices/gedragsregels-voor-topsporters>, website bezocht op 30 augustus 2017

^{xii} <https://www.nocnsf.nl/sport-en-integriteit/gedragscodes/gedragscode-voor-sporters>

^{xiii} <https://www.nocnsf.nl/sport-en-integriteit/gedragscodes/gedragscode-voor-trainers/coaches-en-begeleiders>

^{xiv} <https://www.nocnsf.nl/grensoverschrijdend-gedrag/gedragsregels-seksuele-intimidatie>

^{xv} HR 21-01-1959, NJ 1959, 43 FORUM-BANK, NJ 1959 , 43

^{xvi} Vergelijk Hoge Raad 10 juli 2007, ECLI:NL:HR:2009:BI4209 en ECLI:NL:GHAMS:2007:BD4010

^{xvii} HR 5 november 1965, NJ 1966, 136, nt. GJS. (kelderluik) zie verder ook: HR 16 oktober 1990, NJ 1990, 365. Zie verder ook nog HR 23 februari 1990, NJ 1990, 365. Hof Arnhem 30 oktober 2001, NJ 2002, 234, Hof Den Bosch 20 januari 2004, VR 2004, 147. HR 25 oktober 2001, NJ 2004, 556

^{xviii} Gerechtshof Leeuwarden, 13 maart 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BV8688

^{xix} Voor de stappen voor registreren zie: <https://www.nocnsf.nl/registratiesysteem-tuchtrechtelijk-veroordeelden-seksuele-intimidatie> , website bezocht november 2017

^{xx} https://www.huiselijkgeweld.nl/doc/seksueel_misbruik/Seksueel_misbruik_seksuele_intimidatie_onderwijs_2001.pdf

^{xxi} FK POBEDA ET AL. v. UEFA (CAS 2009/A/1920).